شروڤەکرنەکا کورت بۆ ڤەهینوکا

منهج الحق

د بیروباوەر و رەوشتاندا

یا زانایێ پرهێژا

عَبدِ الرَّحمن بن ناصرِ بن عبدِ اللهِ بن سِعدِي

المتوفى سنة (١٣٧٦) رحمه الله تعالى

شروڤەکرن

شێڤان شێخە میری

مزگەفت

شروڤەکرنەکا کورت بۆ ڤەهینوکا

منهج الحق

د بیروباوەر و ڕەوشتاندا

یا زانایێ پڕ هێژا

عبدالرحمن بن ناصر السعدي -رحمه الله-

شروڤەکرن

شیڤان شێخەمیری

مزگەفت

www.mzgaft.com

ناڤێ پەرتوکێ ب کوردی: شروڤەکرنەکا کورت بۆ ڤەهینوکا (منهج الحق) د بیروباوەر و ڕەوشتاندا.

ناڤێ ڤەهینوکێ ب عەرەبی: منظومة منهج الحق، یا زانایێ پڕ هێژا عبدالرحمن بن ناصر السعدي -رحمه الله-

شروڤەکرن: شیڤان شێخەمیری.

تیپ دانان: دەیکا یوسفی.

پێداچوونا زمانی: جیهان ئەحمەد.

دیزاینا بەرگ و ناڤەڕۆکێ: سایتێ مزگەفت www.mzgaft.com

سالا بەرهەم ئینانێ: 2024 - 1446

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمدٍ وعلى آله وصحبه اجمعين، أما بعد:

خودێ حەزبکەت دێ دەستپێکەین ب شرۆڤەکرنەکا کورت بۆ مەتنەکا گەلەکا ب بها و ڤەهینوکەکا پڕ ب مفا، کۆ بەیتێن وێ دکورتن و یا تێر ڕامانە، د بوارێ عەقیدە و ڕەوشتاندا، یا زانایێ پڕ هێژا (شێخ عبدالرحمن بن ناصر السعدي) خودێ دلوڤانییێ پێ ببەت.

و مەرەم ژ ڤێ شرۆڤەکرنێ بتنێ بۆ هندێیە کۆ قوتابیێن مە یێن خۆشتڤی یێن لاوازییا تێگەهشتنا زمانێ عەرەبی ل دەڤ وان هەین د ڤێ ڤەهینوکێ بگەهن، و مفای ژێ وەربگرن، دا کو زانین بەلاڤە ببیت، ونەزانین کێم ولاواز ببیت، و بۆ زانین ئەڤ مەتنە ب دەنگ هاتیە شروڤەکرن د چوار وانەیاندا، و درێژتر ژڤێ چەندێ هاتیە گۆتن، بەلێ ژبەر گرنگیا وێ ب کورتی هاتیە ڤالاکرن بۆ نڤیسینێ، دا کو بتنێ ڕامانێن دێرێن وێ بهێتە زانین، و هندەك ڕونکرنێن کورت ل سەر بدەین، و بکەڤیتە بەر دەستێ خواندەڤانی، و ب ساناهی بشێت مفای ژێ وەربگریت، ڤێجا هەر خەلەتی و کێماسییەکا هەبت ئەو ژ منە، و ژ خودێ دخوازم لمە نەگریت، و لێبورینا وی یا بەرفرەھ ژ مە بگریت، و کەمال و تمامەتی بتنێ بۆ خودێ و پەرتوکا وی یە.

و دەربـــارەی نـــاڤێ ڤەهینوكێ نەهـــاتیە زانین كو نـــاڤ لێهاتبیتەكرن ب (مـنهج الـحق)، بەلێ ژبەر بەیتا دەســتپێكێ ئەو نـاڤە یێ لێ هـاتیە كرن.

و ژ هەژییە بێژین كو من مفایەكێ بـاش ژ شرۆڤەكرنـا (شێخ عـبدالرزاق البدر) وەگرتییە ژبۆ ڤێ شرۆڤەكرنا كورت، خودێ خێرا وی بنڤێسیت.

ژ خـودایێ مەزن دخـوازم ڤی كاری ب ئنیەتەكا دروسـت و ب دلسۆزی ژ مە قەبـــویل بكەت، و بكەتە د تەرازییا خێرێن مە و دەیبابێن مە دا، و هەر كەسێ هـــاریكاری وپشـــتەڤانی كری بۆ بەرهەمهینانـــا ڤێ پەرتووكێ.

شیڤان شێخەمیری

8.11.2024 ز

شرۆڤەكرنا ڤەهينوكا (منهج الحق)

١- فَيَا سَائِلًا عَنْ مَنْهَجِ الْحَقِّ يَبْتَغِي * سُلُوكَ طَرِيقِ الْقَوْمِ حَقًّا وَيَسْعَدُ

ئەڤە گـازیەكە شێخ دبێژیت ئەی ئەو كەسێ تـو داخـوازا ڕێبازا ڕاسـت (منهج الـحق) دكەی، ئەو كەسێ ڕێكا ڕاسـت و دروسـت بڤێت (ئەڤەژی مـــرۆڤ دزانیـــت شێـــخ وەكی شیـــرەتەكێ یە كـــو دلێ وی یێ ب داخـــوازكەرێ زانینێڤە، ئەڤێ چەنـــدێ پێشكێشی وان دكەت) ئەی ئەو كەسێ تە بۆ نەفـــسا خۆ ڕێـبـازا دروســـت دڤێت، ڕێكـا حەقی و هیـــدایەتێ دڤێـــت، ئەو هیـــدایەتە بەرێ تە بـــدەتە سەركەڤـــتن و بەختەوەرییا دین و دنیایێ، ڤێجا د پرسیاركرن و داخـوازكرنا زانینێ ژی دا دڤێت مـرۆڤ ئنیەتـا خۆ دروسـت بكەت، ئـانكو: تـو ل حەقی یێ بگەری ب ئنیەتا هندێ كو تۆ بخۆ ل دویڤ بچی و جێبەجێ بكەی.

مەنهەج: ئەو ڕێكا ڕاست و دروست و ئاشكرایە یا كو مرۆڤی دگەهینیتە بەحەشتێ، ڤێجا ئەڤ مەنهەجە دڤێت یێ ڤەگرتبیت بۆ

پەرستنێ و ڕەوشتان و تەوحیدێ ژی، نە كو مرۆڤ ژ لایەكێڤە ل دویڤ مەنهەجەكێ ڕاست و دروست بچیت، و ل لایەكێ دی یێ خراب بیت.

مەنـــهەجێ ڕاســـت بۆ هەمی ڕەوشـــت و پەرســـتن و سەرەدەرییانە، نەكو مرۆڤ ژ لایەكێڤە كەسەكێ ئێكتاپەرست بت و خودێ نیاس بیت

و ژ لایێ ڕەوشـــتیڤە یێ کەڤـــتی بیـــت، یـــان ژی بەروڤـــاژی ژ لایێ ڕەوشـــتیڤە یێ بەرز و بـــلند بیت، بەلێ ژ لایێ عەقیدە و بیروبـــاوەرانڤە یێ هەرفتی بیت، ئەگەر تـــو ڕێکا حەق بـــگری دڤێت ژ بۆ هەمی لایان ڕێکـــا حەق بـــگـــری، ڤێـــجـــا ئەڤ ڕێکـــا حەق ژبۆ وان کەســـایە یێـــن ب دروستی ل دویڤ وی کومێ دچن یێن ل سەر حەقییێ و ڕاستییێ و دروســـــتییێ، و ئەگەر تە ئەڤە کـــر دێ ل دونیـــایێ و ئـــاخـــــرەتێ بەختەوەربی، (ئانکو دێ گەهییە بەختەوەرییێ و سەرفەرازییێ، ئەگەر تو ل دویڤ وان کەسان بچی یێن ل سەر ڕێکا حەق چووین).

وەکی (ابـــن القیم) رحـــمـــه الـــلـــه دبێژیت: دوو تشـــت یێن هەین، (الطریقة والغایة) ڕێك (وەسیلەیە، هیدایەتە)، و ئارمانج (ئارمانج ژێ بەختەوەری و سەرفەرازییە).

ڤێـــجـــا هەرکەسێ ل دویڤ ڕێکـــا هیـــدایەتێ چـــوو دێ گەهیـــتە سەرفەرازیێ.

ڕێکا هیدایەتێ و یا ڕاست ئەوە یا پێغەمبەر ﷺ و صەحـابی و تـابعی ل سەر چـــووین، ئەون یێن گـــرنگی ب کار وکریاران داین، و زانین وەرگـــرتین و بکریار سەلمـــانـــدین و جێبەجێکرین، ژبەر هـــندێ یێن بووینە پیشەنگ و چاڤلێکەر بۆ یێن پشتی خۆ.

ئیمامێ ئەوزاعی رحـــمه الـــله دبێژیت: (بهێنفرەهیێ بکێشە ل سەر سـونـــنەتێ و ل وێرێ ب ڕاوەســـتە ئەو جهێ قەوم لێ ڕاوەســـتیاین -ئـانکو صەحـابی و تـابعی د بـابـەتێن ئاییندا- و تـو ێ بێـژە یـا وان گۆتی، و دەڤێ خۆ بـــگرە ژ وی تشـــتی یێ وان دەڤێ خۆ ژێ گـــرتی، و ل دویڤ ڕێکا سەلەفێن خۆ بێن چـــاك هەرە، ئەو تێرا تە هەیە یا تێرا وان کری)

بێگومـان ئەوا پێغەمـبەر ﷺ و صەحـابی ل سەر ئەو زانینا دروسـتبوو، چــونکی حەقی بۆ وان شرینتربــوو خۆ ژ نەفـسا وان ژی، ڤێجا ئەگەر مرۆڤی ڕێکا ڕاست و دروست زانی مرۆڤ یێ غەریب نابیت و نامینیتە عەجێبگرتی ئەگەر خۆ ژمـــارا کەسێن ل سەر حەقییێ یا کێم ژی بیت بۆ خۆ نـاکەتە خەم، وەکی هـندەك ژ سەلەفـان گۆتی: (عـلیك بـطریـق الحق، ولا تستوحش لقلة السالكين، وإياك وطريق الباطل، ولا تغتر بكثرة الهالكين).

و هـندەك ژ سەلەفـان دگۆت: (لَـيسَ الـعَجَبُ مِـمَّن هَـلَكَ كَـيفَ هَـلَكَ، لأَنَّ سُبُلَ الهَـلاَكِ كَثِيرَةٌ، وأَهلُهَا أكثَرٌ، وَإِنمَّـا الـعَجَبُ مِـمَّن نَـجَا كَـيفَ نَـجَا) ئـانکۆ: تشـتێ سەیر نە ئەوە ئەوێن ب هیلاك چـووین چـاوا تێچوون؟ چـونکی ڕێکێن تێچوونێ گەلەکن، و دیکەفتیێن وێ پترن، بەلێ تشـتێ سەیر ئەوە ئەوێن ڕزگار بووین چاوا ڕزگار بوون؟!

ڤێـجـا هەچییێ بڤێـت کەسەکێ دلـخۆش بیـت دێ ڕێکـا حەق گـــریت وەکی خــــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَایَ فَلَا یَضِلُّ وَلَا یَشۡقَىٰ ﴿١٢٣﴾ ﴾ سُوۡرَةُ طٰهٰ ڤێجا ئەگەر ڕێنیشانـدان وئاشکەراکرنەك ژ من بۆ هەوە هات هەچییێ دویکەڤتنا ڕێنیشنادان وئاشکەراکرنا من کر ئەو د دنیاییێدا دێ هێتە سەر ڕێ، ودێ ب هیدایەت کەڤیت، و ل ئاخرەتێ ژی ئەو ب عەزابا خودێ دل نەخۆش نابیت.

بەخـــتەوەری ئەوە یـا کۆ مە هەمیـان دڤێت ئەم بـــگەهینێ، و هیڤی و ئارمانجا مە هەمیانە، و ب دەستێ تەڤە ناهێت هەتا تۆ ل دیڤ ڕێکا حق نەچی و ب دروستی بـاوەرییێ پێ نە ئینی، چـونکی بـانگەشەکرن و گۆتن و درویشم مفای ناگەهینن.

٢- تأَمَّلْ هَدَاكَ اللَّهُ مَا قَدْ نَظَمْتُهُ * تَأَمُّلَ مَنْ قَدْ كَانَ لِلْحَقِّ يَقْصِدُ

تـو هـزرا خۆ بکە، تـو بەرێ خۆ بـدە ڤێ ڤەهینوکێ یا مـن ڤەهـانـدی خودێ تە ب هیدایەت بینت، هـزرکرنـا وی کەسێ مەرەما وی وەرگرتـنا حەقییێ بت.

هزرا خۆ تێدا بکە دا ڕامانێن وێ د سەرێ تەدا ب چەسپن، و هـزرا خۆ بکە و دوعـــایان بکە خــودایێ مەزن تە بهیدایەت بینیت دا خــودێ تە ب هیدایەت بینیت، چـونکی هیدایەت ژی نە هەمـا تشـتەکە دێ گـری و دێ بەردەوام مینـنیە ل سەر، نەخێـر، هیـدایەتێ ژی کـار پێـدڤێـت هیدایەت ئەوە تو ڕێکا حەق بگری، و ل سەر بمینی،

و ته زانین هەبیت لسەر ناڤەروکا وێ، و تو پارێزگارییێ ل سەر بکەی هەتا مرنێ، هیدایەت نە کارێ ڕۆژەکێ و دوویانە، چونکی ڕۆژێ ب کێمی ب کێمی ئەم هەڤدە جار دبێژین: ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝٦﴾ [سُورَةُ الفَاتِحَةِ] ئانکو: ئەی خودا تۆ ڕێکا ڕاست نیشا مە بدەی و مە بهێلیە لسەر.

ڤێجا تو هزرا خو د ڤێ ڤەهینوکێدا بکە یا کورتە، بەلێ گەلەك یا بمفایە د عەقیدە و ڕەوشتاندا هوسا هزرا خۆ تێدا بکە وەکی کەسەکێ حەقی بڤێت، هەروەکی تو تێهنییێ ئاڤێ بی و ئاڤەکێ ببینی کا دێ چاوا چی ڤەخوی، هوسا هزرا خۆ تێدا بکە، نەوەکی کەسەکێ کا دێ چاوا پیلانەکێ دانی چاوا دێ خودانێن هیدایەتێ د سەردا بەی، هوسا سەحکەییێ وەکی تە دڤێت تو بگری، و ل دویڤ بچی، ئەڤە ژی

پێدڤی چاککرنا ئنیەتا مرۆڤییە، نە کو شروڤەکرنا ڤێ ڤەهینوکە بۆ مە وەکی دەم بورانەکێ بت یان ئەم بێژین مە پەرتوکەك خواند، بەلکو مەرەما مە ئەو بت بڤێ پەرتوکێ و یێن وەکێ ئاڕاستا هزر و باوەریا مە بەرەڤ حەقییێ بچیت و ڕازیبوونا خودێ بدەست خۆڤە بینن.

٣- نُقِرُّ بِأَنَّ اللَّهَ لَا رَبَّ غَيْرُهُ * إِلَهٌ عَلَى الْعَرْشِ الْعَظِيمِ مُمَجَّدُ

ئەم دانپێدانێ دکەین ب دلێ خۆ و ب خۆ شکاندنا خۆ و ب ئەزمانێ خۆ، کو خودایێ مەزن (اللە)ـە و چ ئیلاهێن دی بێن حەق دگەل نینن، یێ ب تنێ یە د ڕبوبیەتا خۆدا، د ناڤ و سالوخەتێن خۆدا، و د پەرستنێ دا، و چ تشت وەکی وی نینە، بەلکو ئەو بتنێ یە یێ ئافراندەر و یێ خودان، ئەو بتنێ یە ڕێڤەبەر و چ هەڤپشک نینن د ڤێ چەندێدا ﴿ قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ﴾ [سورة الأنعام: ١٦٤] تو بێژە: ئەرێ ژبلی خودێ ئەز خودایەکێ دی بۆ خۆ بدانم، وئەو ئافراندەر وخودانێ هەر تشتەکێیە؟

بەلکو ئەم پشتبەستنا خۆ نادانینە ل سەر چ تشتی خودایێ مەزن تێنەبیت، و تەوبە ناکەین بۆ چ تشتی ژ خودێ پێڤەتر، چونکی (اللە) خودانێ هەمی تشتی یە چێکرن و فەرمان هەر یا وی یە، (ابن تیمیە) خودێ ژێ ڕازیبیت دبێژیت: (الرب) ئانکو ئەوە یێ خودانکەر ئەوە یێ خالق ئەوە یێ ڕازق ئەوە یێ مە ب سەر دئێخیت و پشتەڤانییا مە دکەت و هیدایەت د دەستدایە.

(إلە) ئەوە یێ کو ئەم ب مەزن دانین و ب ئیلاهـ ددانین، و خۆ بۆ دشکێنین و ب هەمی جۆرێن پەرستنا خو نێزیکی وی دکەین، چ پەرستییێن حەق نینن ژ (اللە)ی پێڤەتر، هەروەکی خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ ﴾ ئانکو: ئەی گەلی خەلکی پەرستنا خودایێ خۆ بکەین.

و هەروەسا دبێژیت: ﴿ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُونِ ﴾ ئانكو: و ئەز خودایێ هەوە مە ڤێجا پەرستنا من بکەن.

و ئەو ئیلاهەکە یێ ل سەر عەرشێ مەزن، و ئەڤە سالۆخەتەکە بو عەرشی، کو عەرش: سەقفێ مەخلوقاتایە، و خودایێ مەزن عەرش یێ وەسف کری ب مەزنیێ، چونکی ژ مەزنترین مەخلوقاتایە، و خودایێ مەزن ئیستیوا یا کری بۆ سەر عەرشێ مەزن، یێ بلندبووی بلندبوونەکا ژ هەژی مەزناهییا وی، هەروەکی خودایێ مەزن بخۆ بەحسی خۆ کری ﴿ ٱلرَّحۡمَٰنُ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ ﴾ ڕەحمان یێ بلندبوویە سەر عەرشی،

و هەروەسا د گەلەك ئایەتێن دیتر دا ڤێ چەندێ دوویات دکەت.

و ئەوە خودانێ مەزنی و پەسن و ثەنایێ و مەدحێیە و بلندی و بەرفرەهییا مەدحێ بۆ وی بتنێ یە.

وئبن ڕەجەب رحمه الله دبێژیت: (الإله هو الذي يطاع فلا يعصى، هيبة له وإجلالا ومحبة وخوفا، ورجاء وتوكلا عليه، وسؤالا منه ودعاء له، ولا يصلح ذلك كله إلا لله عز وجل).

ئانكو: خودا ئەوە یێ گوهداریا وی بهێتەکرن و سەرپێچیا وی نەهێتە کرن، ژبەر ترس و هەیبەت ومەزنیا وی، و ژ حەژێکرن و ترسا وی، و هیڤی و پشت بەستنا لسەر وی، و داخاز و پرسیار و دوعا ژێ دهێنە کرن، وئەڤە هەمی بۆ کەسێ دروست نینن ژ خودایێ مەزن پێڤەتر.

٤- وَنَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ مَعْبُودُنَا الَّذِي * نُخَصِّصُهُ بِالحُبِّ ذُلّاً وَنُفْرِدُ

ئەم شەهدەیێ ددەین كۆ (الله) معبودێ مەیە، و ئەوە یێ ئەم پەرستنێ بۆ دكەین و خۆ بۆ دشكێنین، ئەوێ ئەم بـــو ملكەچ و گـــوهــــدار، و مە چ پەرســـتیێن دی نینن پەرســـتنێ بۆ بكەین ژبلی وی، و هەر ئەوە یێ هێژای هـندێ كو ئەم حەز ژ وی بتنێ بكەین، چێنابیت تـو حەزژێكرنـا ئێكێ بكەیە د دلێ خۆدا وەكی یا خـــودایێ مەزن یان پتر ژ یا خـــودێ، هینگێ دێ بۆ تە ب پەرســـتن حـــساب بیت ئەگەر تــو حەز ژێ بكەی و ژێ بـترسی، چـــونكی نـــابیتە پەرســـتن ئەگەر حەزژێكرن بـتـنێ بیت بێ ترس، خۆشكاندن و ڤیان و ملكەچبوون هەمی بـۆ خـودێ نـە، حەزژێكرن بێ خۆشكانـدن نە پەرســتنە و هەروەســا خۆشكانـدن بێ حەزژێكرن نە پەرستنە، و ئەڤ كارە بتنێ دڤێت بۆ خـودایێ مەزن بیت و كەسێ نەكەیە هەڤپشك د ڤێ چەندێدا، وەكی (ابـن القیم) د پەرتـووكا خۆدا یا (مـدارج الـسالكین) دا دبێژیت: (پەرســتنا خـودایێ مەزن ئەوە ئەگەر تـو كومبكەی دنـاڤبەرا ڤان هەردوو تشـتانـدا: كەمـالا حەزژێكرنـا تە، و كەمـــالا تــرســـا تە بۆ خـــودێ بتنێ بیت، وهەروەســـا كەمـــالا خۆشكاندنا تە بۆ ڕازیبوونا خودێ بتنێ بیت ئەڤە پەرستنە.

هەروەسا (ابـن القیم) د وێ پەرتـووكێدا دبێژیت: (ڕوحا پەرستنێ: ڤیان و ترسە).

ڤێجا حەزژێكرن و تـرسـامە بۆ خــودێ و ژ خــودێ بتنێ بــت، وكەسێ نەكەینە هەڤپشك دڤێ چەندێ دا.

٥- فلِلَّهِ كُلُّ الحَمْدِ وَالمجْدِ وَالثَّنَا * فَمِنْ أَجْلِ ذَا كُلٌّ إِلَى اللَّهِ يَقْصُدُ

هەمی سوپاسی و مەزنی و پەسن بۆ خودێ نە، حەمد (سوپاسیکرنە) و مەجـد (مەزن دانـانە) و ثەنـا (مەدح و پەســن کرنە) ، ڤێجا ژبەر ڤێ چەنـدێیە هەمی کەس بەرەڤ دچــن و هەمی کەس بەرێ خــو ددەنێ و قەستا وی دکەن.

ڤێجا ئەڤ هەرسێ پەیڤ نێزیکی ئێکن، بەلێ نە ئێك ڕامــانــن وەکی پێغەمـبەریﷺ بەحسی فـاتیحێ کری گۆت خـودایێ مەزن دبێژیت: (ب ڕاستی من سوڕەتا فاتیحێ د ناڤبەرا خۆ و بەندەیێ خۆدا یا کریە دوو پـارچە، و بۆ بەنـدەیێ مـن یا هەی، ئەوا ئەو داخـواز بکەت، ئەگەر بەندەیێ من گوت: ﴿ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴾ ئەز دێ بێژم بەندەیێ من سوپاسییا من کر،

ئەگەر گۆت: ﴿ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴾ دێ بێژم بەنـدەیێ مـن مەدحێن مـن کرن و ثەنــایا مــن کر، ئەگەر گۆت: ﴿ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴾ ئەز دێ بێژم بەندەیێ من ئەز مەزن دانام).

د فەرموودەیەکێدا یا هاتی پێغەمبەرﷺ دەمێ چووبا ڕکوعێ و ڕابا دا بێژیت: (اللَّهُمَّ رَبَّنَا لكَ الحَمْدُ، مِلْءُ السَّمَوَاتِ ومِلْءُ الأرْضِ، وما بيْنَهُمَا، ومِلْءُ ما شِئْتَ مِن شيءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ والْمَجْدِ) ل ڤێرێ ژی هەرسێ پەیڤ پێن هاتین، کۆ حەمد و ثناء و مجدە.

و هەمی قەستا خودێ دکەن، ب خۆشکاندن، و ڕەزیلی ڤە، چونکی بتنێ ئەوە یێ تمام د هەمێ سالوخەت و کریارێن خودا، و خەلکی هەمی پێدڤی وی دبن و پێدڤیێن خۆ و پرس و داخازی و دوعاییێن خۆ ژ وی داخاز دکەن، و خودێ پێدڤی کەسێ نابت، چونکی ئەو دەولەمەندە و خودانە و ملکێ عەرد و عەسمانا هەمی یێ وییە.

٦- تُسبِّحهُ الْأَمْلَاكُ وَالْأَرْضُ وَالسَّمَا * وَكُلُّ جَمِيعِ الْخَلْقِ حَقًّا وَتَحْمَدُ

هەمی فریشتە و عەرد و ئەسمان و ئەو تشتێن د ناڤدا ژ چێکریان تەسبیحا خودێ دکەن ب حەقی و سوپاسسیا وی دکەن.

و ئەڤە د گەلەک ئایەتاندا یا دووبارەبووی وەکی خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾ ﴾ سُورَةُ الإِسْرَاءِ ئانکو: هەر حەفت عەسمان وعەرد، وهەر تشتەکێ د ناڤ وان دا ژ چێکریان تەسبیحا وی دکەن، وهەر تشتەکێ هەی خودێ پاك دکەت ومەدحێن وی دکەت، بەلێ هوین -گەلی مرۆڤان- د وێ چەندێ ناگەهن. هندی خودێیە ب بەنیێن خۆ یێ ئارام بوویە لەزێ ل عەزابدانا وان ناکەت، وباش گونەهـ ژێبر بوویە ب وان.

و یا دروســـت ئەوە تەســـبیحا ڤان مەخـــلوقـــاتـــان ب حەقی یە، و ب ئەزمـانی یە، ئـانکو ب ئەزمـانێ خۆ تەسـبیحان دکەن، و خـودێ ل سەر هەر تشتەکێ خودان شیانـە، و ئەڤە نـە تشتەکێ سـەیـرە،

چـــونکی گەلەك صەحـــابیان یا دیتی ژ ڤان جۆران، یێن دیتین بەرەك د دەستێ پێغەمبەریدا ﷺ تسبیحێن کرین، و هەروەسا پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: (ئەز بەرەکێ ل مەککەهێ دنیاســم کو ســلاڤی مـن دکر) ئەڤە هەمی ب ئەزمانییە ژ ڕاست تەسبیحا دکەن.

یا هـاتی د صەحیحا بـوخـاریدا کو قـورمێ دارێ ئەوێ پێغەمبەری ﷺ گۆتـارێن ئەینیان ل سەر دگۆتـن دەمێ ژ سەر ڕابـووی دەنگێ ئـاخینك و گریانا وی بلندبوو ژبەر خەریبییا پێغەمبەری ﷺ، هەتا دەستێ خۆ دانایە سەر و تەنابووی.

٧- تَنَزَّهَ عَنْ نِدٍّ وَكُفْءٍ مُمَاثِلٍ وَعَنْ * وَصْفِ ذِي النُّقْصَانِ جَلَّ المُوَحَّدُ

خودایێ مە یێ پاکژە و یێ پاک ڕاگرتییە ژ (ند و کف و مماثل) ئەڤە ژێ د نێزیکی ئیکن، بەلێ هەر ئێکێ ڕامـــانـــا خۆ یا جـــودا یا هەی، وەکی خــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ ئـانکو: ڤێجا هوین چو هەڤال وهەڤکویفان بۆ خودێ د پەرستنێ دا نەدانن، و هوین دزانن کو ئەو د ئافراندن وڕزقدانێ دا یێ ب تنێیە، وئەو ب تنێیە هێژای پەرستنێ.

و د ئـايەتەكا دى دا دبێژيت: ﴿ وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ ﴾ ئـانـكو: ونـه وى چـو هـەڤكويـف هـەبـووينـه، نـه د نـاڤێن وى دا، نـه د سـالۆخـەت وكرياران دا، يێ پاك وپيرۆز بت.

دئـــايەتەكا دى دا دبێژيت:﴿لَيۡسَ كَمِثۡلِهِۦ شَيۡءٞۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡبَصِيرُ ﴾ ئـانـكو: تشـتـەك ژ چێكرييێن وى وەكى وى نـينـه، نـه د ذاتێ وى دا نـه د ناڤ وسالۆخەت وكريارێن وى دا؛ چونكى ناڤێن وى هەمى دباشن، وسـالۆخـەتێن وى هـەمـى دپێكهاتى ومـەزنـن، ووى ب كـريـارێن خۆ -بێ هـەڤپشك- چێكرييێن خۆ يێن مـەزن هـەمـى ئـافـرانـديـنه، وئـەوە گوهدێرێ بـينەر، تشـتـەك ژ گۆتـن وكـريـارێن بـەنييێن وى ل وى بـەرزە نابت، وئەو دێ وان سەرا جزا دەت.

ئـانكو ئەڤە هـندێ دگەهينيت كو تـو هەڤپشكييا چ مەخـلوقـاتێن دى نەكەى دگەل خـــودێ كـو تـــو ئێكى بكەيە (هەڤال، و هەڤـوێنه) يـان (هەڤكويڤ) يان (وەكهەڤ) بۆ خـودێ، يان تـو بێژى ئێكێ وەكى وى يێ هەى، يان خێزانا هەى، يان پشتەڤانێ هەى، نەخێر خوداێ مەزن يێ پـاكژە ژ ڤان تشـتان و هەروەسـا يێ پـاكژە ژ وەسـفا هـندێ كو تـو كێم بكەى يان ژ قيمەتێ خـودێ ب ئێنيه خـوارێ يان وەسـفا سيفەتێن وى بكەى يان هــندەك عەيبان يان هــندەك كێماسيان بۆ خــودێ بــدانى، خــــودايێ مەزن يێ پـــاكژە ژ ڤێ چەنــــدێ: ﴿ وَلَقَدۡ خَلَقۡنَا ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ وَمَا بَيۡنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٖ ٣٨ ﴾ سُورَةُ قٓ

و ب ڕاستی هەر حەفت عەسمان وعەرد وهەر تشتەکێ د ناڤبەرێ دا هەی مە د شەش ڕۆژان دا ئافراندن، وچو زەحمەت ووەستیان ب وێ چەندێ ڤە نەگەهشتە مە. وئەڤ شیانا مەزن نیشانە ل سەر هندێ کو خودێ دشێت مرییان زێندی بکەت.

زەحمەتی و ماندیبوون و وەستیان بۆ خودێ نینە ونابت، چونکی ئەڤە سالوخەتێن کێماسییێنە، و خودێ دویر وپاقژە ژڤێ چەندێ.

و هەروەسا دبێژیت: ﴿ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ ۝١٠ ﴾ سورة الحج وخودێ کەسێ بێ گونەهـ عەزاب نادەت.

خودێ ستەمێ ناکەت، چونکی ستەم کێماسییە.

و هەروەسا دبێژیت: ﴿ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ۝٦٤ ﴾ سورة مريم وخودایی تشتەك ژ تشتان ژبیر نەکرییە.

و خودێ چ تشتی ژبیرناکەت، چونکی ژبیرکرن کێماسییە ، ڤێجا خودێ یێ پاکژە ژ هەر کێماسییەکێ ژ هەرتشتەکێ هەڤدژ بیت ب وی تشتێ خودایێ مەزن خۆ پێ وەسفکربیت یان پێغەمبەرێ وی ﷺ ئەو وەسف کربیت، دڤێت مرۆڤ خۆ ژێ دویربێخیت و وی تشتی پالنەدەت بۆ خودێ وەکی نڤستنێ و وەستیانێ نەزانینێ و ستەمێ و بێ ئاگەهبوونێ و ژبیرکرنێ و پێدڤی بوونا خوارنێ و ڕزقی ڤان هەمی کێماسیان، خودێ یێ بێ منەتە ژێ و یێ پاکژە ژێ.

(الموحد) دڤێت بهێته تاككرن د تەوحیدێدا یا ڕبوبی و ئولوهییێدا ئەو خودایە یێ پاكژە ژ هەڤپشكان و یێ دویرە ژ كێماسیان ئەو خودایە یێ كو دهێتە تاككرن د ڕبوبیەتێ و ئولوهیەتێدا.

ئانكو تو وی بتنێ بدانی خودا و ڕێڤەبەر و پشتەڤان و سەركار، هەروەسا تو پەرستنێ بتنێ بۆ وی بكەی، و چ هەڤپشكان بۆ چێنەكەی ئەڤەیە ڕامانا الموحد .

٨ - وَنُثْبِتُ أَخْبَارَ الصِّفَاتِ جَمِيعَهَا * وَنَبْرَأُ مِنْ تَاوِيلِ مَنْ كَانَ يَجْحَدُ

و ئەم ئەو دەنگوباسێن سیفەتان ئەوێن د قورئانێ و فەرموودەیاندا هاتین جێگیر دكەین و دانپێدانێ پێ دكەین، وەكی ئیمام ئەحمەد دبێژیت: (خودێ ناهێتە وەسفكرن ب تشتەكی ئیللا ئەو تێنەبیت ئەوێ خودایێ مەزن خو پێ وەسف كربیت یان ژی پێغەمبەرێ وی ﷺ پێ وەسفكربیت).

و ئەم خۆ بەری (بێگونەهـ) دكەین ژ تەئویلا وی كەسێ ژ ڕێ دەركەڤتی.

ڤێجا تەئویلێ ژی دوو جۆرێن هەین:

تەئویلا هەی یا لەفظی ئانكو هندەك یێن هەین كو لەفظا قورئانێ دگوهۆڕین دا كو ڕامانێ بگوهۆڕن، ئەڤە تەحریفا لەفظێ یە، و هەروەسا ئەم خۆ بەریێ دكەین ژ تەئویلا مەعنایێ یا كو ئەگەر مەعنایەكێ بدەت تو بچی مەعنایەكا دی بدەیێ و ئەم خۆ بەریێ

دکەین ژ تەئویلکرنا وان کەسان یێن جەحدێ دکەن، جەحد ژی ئینکارا لەفظێ و ژکارئێخستنا سیفاتێن خـودێ و ئەڤە ڕێکا مـروڤێن مؤولـە ئەوێن سیفاتێن خـودێ تەئـویل دکەن و هەر ئەڤ تەحـریفە بەرێ مرۆڤی ددەتە ئینکار و تعطیلا (ژ کارئێخستنا) سیفاتێن خودایێ مەزن و دڤێت مرۆڤ هشیاربیت ژ تەحریفکرنێ .

٩- فَلَيْسَ يُطِيقُ الْعَقْلُ كُنْهَ صِفَاتِهِ * فَسَلِّمْ لِمَا قَالَ الرَّسُولُ مُحَمَّدُ

ڤێجا ئەڤ بەیتە تەمامکرنا یا بەری وێ یە، ئانکو مێشکێ مە ناگەهیتە چـاوانییا سیفەتێن خـودێ کو هـندی مـرۆڤ یێ ب مێشک و زانـا و تێگەهشـتی بیت وەل مـرۆڤی نـاکەت بـگەهیتە ڕاسـتیا سیفەتێن خـودایێ مەزن وەکی دبێژن: (هەر کەمالەکا بهێت د هـزرا تەدا خـودایێ مەزن ژ هندێ مەزنتر و پیرۆزتـرە) و خـودایێ مەزن ژ هـندێ مەزنترە کو مێشکێ تە بـگەهیتە چـاوانییا سیفەتێن وی، چـونکی هـندی مێشکێ مـرۆڤی پێشکەڤتن هەبیت هەرێ عـاجـزە وبێشیانە، نەشێت بـگەهیتە ڤێ چەنـدێ، دەمێ پـرسیار ژ ئیمام مـالکی هـاتیەکرن: (چـاوا خـودێ ئیستیواء کر؟ ئیمام مـــالکی گـــوت ئیستیواء یا زانـــایە کا چییە، و چـاوانییا وێ یا نەدیارە، و ئیمانـا ب وێ واجـبە، و پـرسیارکرن ب ڤێ چەنـــدێ بیـــدعەیە) ، وئەڤ بەرسڤـــا ئیـــمام مـــالکی بەسە بۆ هەمی سیفەتان، ڤێجا تو خـۆ ڕادەست بکـە بـۆ وێ یا پێغەمبەری ﷺ

گوتی مادەم مێشکێ تە ناگەهیتە ڤێ چەندێ، چونکی پەیام ژ دەڤ خودێ یە و گەهاندن ژ دەڤ پێغەمبەری ﷺ یە و ڕادەستبوون پێدڤیە ل سەر مە.

ئیمامێ شافعی دبێژیت: (من باوەری ب خودێ هەیە و ب وی تشتێ ژ دەڤ خودێ هاتی ل دویڤ مەرەما خودێ، و من باوەری ب پێغەمبەری ﷺ هەیە و هەرتشتەکێ ژ کیستێ وی هاتی ل دویڤ مەرەما پێغەمبەری ﷺ) ڤێجا هەرکەسێ خۆ ڕادەست بکەت ب ڕاستی ئەڤە ڕێکا سەرکەڤتن و ڕزگاربوونێیە، بەلێ ئەگەر مروڤ خو ڕادەست نەکەت و خو نەڕازی بکەت، و ڕەخنێ بگریت ئەڤە ڕێکا ژ ناڤچوونێ و سەرداچوونێیە ب تایبەت د بابەتێ ناڤ و سالۆخەتاندا (الأسماء والصفات) .

١٠- هُوَ الصَّمَدُ الْعَالِي لِعِظْمِ صِفَاتِهِ * وَكُلُّ جَمِيعِ الْخَلْقِ لِلَّهِ يَصْمُدُ

خودێ ئەوە یێ (الصمد) ئەوە یێ پیرۆزییا وی و مەزناهییا وی و بەرێزییا وی گەهشتیە تەمامیێ، و هەروەسا خێر و بێرێن وی و کەرەما وی ژێ گەلەکە و بێی وی چو کار نهائێنە کرن و خەلک قەست دکەنێ ژ بۆ قەتاندنا هەوجەییێن خۆ، و خەلک حەززێدکەن، و ژێ دترسن ژبەر عەزابا وی، سالوخەتێن جوان و بەرز ل دەڤ خودێ هەنە هەروەسا ئەڤ ناڤە ناڤەکە ژ ناڤێن خودێ کو(الصمد)ـە جارەکێ یێ هاتی د قورئانێدا ﴿ قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ۝٢ ﴾

تـو ئەی مـحـەمەد بێژە الـلە یێ بتنێ یە چ هەڤپشک و هەڤال نینن یێ صمدە،

صمد ژی ب دوو ڕامانان دهێت:

ئێك مەزنـاهییا سـالۆخەتێن خـودایێ مەزن کو ئەو یێ صـمدە ژبەر مەزنییا سـالۆخەتێن وی یێن عـلمی و یێن حکمەتێ و عەظەمەتێ، سالۆخەتێن وی یێن کەمالێ و جەمالێ هەمی یێن وی نە.

هەروەسا (الـصمد) کو هەمی خەلـك پێدڤی وی دبـن، د تەنـگاڤییانـدا هەوارا خۆ دگەهیننە وی و داخـوازییێن خـو ژێ دکەن و بەرەڤ ویڤە دچن و خودایێ مەزن پێدڤی ب کەسێ نابیت.

١١ - عَلِيٌّ عَلَا ذَاتًا وَقَدْرًا وَقَهْرُهُ * قَرِيبٌ مُجِيبٌ بِالوَرَى مُتَوَدِّدُ

عەلی یە، ئەڤە ژی نـاڤەکە ژنـاڤێن خـودێ، ئـانکو خـودایێ مەزن یێ بـلـندە، وەکی د ئـایەتـا کورسیدا هـاتی، ئەڤ نـاڤە بەڵگەیە ل سەر جێگیربـوونا هەمی ڕامـانێن بـلندیێ ل سەر خـودایێ مەزن، کو خـودێ یێ بلندە ب ذاتێ خۆ ل سەر مەخلوقاتی یێ ل سەر عەرشی، ئیستیوا و بـلـندبـوونەکا هـوسـا کو هێژایی بـابەتێ وی و کەمـال و مەزنی و عەظەمەتـا وی بیت، ژبەر هـندێ دا هـزرا تە دویر نەچیت هەمـا ناظمی بخۆ گۆت یێ ل سەری دا تو بزانی یێ ل سەر عەرشی.

ڕامـــانـــا دوویێ، قەدرێ وی ژی یێ بـــلندە، کەمـــالا وی یا مەزنە، عەظەمەتـــا وی یـا مەزنە، جەلالا وی گەلەکە، ﴿وَمَا قَدَرُوا ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦٓ﴾ ب دروستی قەدرێ خودێ نەگرتینە.

و هەروەسا بلنديا (القهر) دەستهەلاتـا وی ژی گەلەکە، ئـانکو خـودێ خـودان دەستهەلاتە قەهـاڕە ئەوێ خـودان دەستهەلات و هەرکەسەکێ خـــودێ بڤێت دشێت بشکێنیت و ژنـــاڤ بـــبەت ﴿وَهُوَ ٱلْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِۦ﴾ ئەڤ هەرسێ ڕامـانە کو خـودێ ب ذاتێ خـو و ب قەدرێ خۆ و ب دەستهەلاتا خۆ قەهاڕە و یێ بلندە.

ڤێجا دا تـو دویر نەچی کو تـو بیژی مادەم بـلندە هـاژ مە نینە-حـاشا- دڤێت تـو بزانی کا چاوا خودێ یێ بلندە، هوسا یێ نێزیکە کو بەرسڤا بەنـدەییێن خۆ ددەت ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِى عَنِّى فَإِنِّى قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ ٱلدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِى وَلْيُؤْمِنُوا بِى لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ ئـــانکۆ: و ئەگەر بـەنیییێن من پرسیارا من ژ تە کر -ئەی محەمەد- تو بێژە وان: هندی ئـەزم ئـەز یێ نێزیکی وانـم، ئـەز د گـازییا وی دهێم یێ گـازی من بکەت، ڤێجا بلا ئەو گوهدارییا من بکەن د وی تشتیدا یێ ئەز فەرمانێ پێ ل وان دکەم، وبلا بـاوەرییێ ب من بینن، بـەلکی بـەرێ وان بـکەڤیتە باشییا دین ودنیایا وان.

ئەڤ ئایەتە هندێ دگەهینیت کو خودێ یێ نێزیکی بەنییێن خۆیە ناڤێ وی (القریب)ـە نێزیکییەکا بابەتی وی بیت دا هزرا تە نەچیت و بێژی مادەم خودایێ مەزن یێ بلندە و ل ئەسمانایە، ئانکو یێ دویرە، نەخێر، کا چاوا خودێ یێ بلندە هوسا یێ نێزیکە ژی ب پشتەڤانیێ و هاریکاریێ و گوهدانێ و ئاگەهـ ژ تە هەیە، و دبینیت، و پاداشتی ددەتە مروڤی، و دوعاییێن مروڤی جێبەجێ دکەت، و بەرسڤا مروڤی ددەت، پەرستنا بۆ مرۆڤی ب ساناهی دکەت، هەروەسا (المجیب)ـە، ژی بەرسڤا دوعایا تە ژی ددەت و (المتودد) یێ ژ وەدود هاتی، ئانکو نێزیکی (لطیف)ـە یێ ب دلۆڤانە هەمی جۆرێن قەنجییان دگەل عەبدێن خۆ دکەتن.

١٢- هُوَ الْحَيُّ وَالْقَيُّومُ ذُو الْجُودِ وَالْغِنَى * وَكُلُّ صِفَاتِ الْحَمْدِ للَّهِ تُسْنَدُ

هەر خودێیە یێ ساخ یێ کو ژیانا تەمام یا کو ژ بەری وێ عەدەم نەی یا خودێ بتنێ یە، و یا پشتی وێ فەنا نەی یا خودێ بتنێ یە، ئەڤە ژیانا تەمامە و کێماسی ژی ناگەهنە ڤێ ژیانێ.

هەروەسا (القیوم) خودێ یە ب کاروبارێن خۆ ڕادبیت ئاگەهـ ژ بەندەییێن خۆ هەیە و ئەڤە بەڵگەیە ل سەر کەمالا زەنگینی و قودرەتا خودایێ مەزن ئەڤ هەردوو ناڤە ژی د گەلەک ئایەتاندا ییێن هاتین و هەمی سالۆخەتێن خودێ ییێن ذاتی دزڤرن بۆ ناڤێ (الحي) و هەمی سالۆخەتێن خودێ ییێن فعلی دزڤرن بۆ ناڤێ خودێ یێ (القیوم).

(ذو الــجود) ئــانكو خـــودان كەرەم و قەنجی هەر ئەوە یێ ژ هەمییان مەردتــر و پیرۆزتــر و ب کەرەمتر، هەر قەنجییەکا هەبیت هەمی ژ دەڤ خودایێ مەزن بتنێ یە مە چ پێچێنابیت هەمی یا خودێیە،

وەکی خودێ دبێژیت: ﴿ وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ ٱللَّهِ ﴾ نینە قەنجیەك هەبیت ئیلا ژدەڤ خودێ یە.

و دبێـژیـت: ﴿ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ﴾ ئەگەر هـــوین بـهێـن نیعمەتێن خودێ بهەژمێرن هوین نەشێن هندی گەلەکن.

و(الغنی) ئــانکو خـــودێ یێ زەنگینە ڤێجا ذاتێ وی یێ زەنگینە، نە پێدڤی مەخــلوقــاتی یە ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾ ئـانکۆ: ئـەی گـەلی مـرۆڤان هـویـن د هـەمـی تشـتـانـدا پێدڤی خودێنە، دەمەکێ ب تنێ ژی هوین ژ وی دبێ منەت نابن، وئەو ژ مرۆڤان و ژ هـەمـی تشـتان یێ بێ منەتـە، د ذات ونـاڤ وسـالۆخـەتێن خۆدا یێ هێژای مەدحانە.

و ئەڤ گــونەهێن مە چ زیانێ نــاگەهیننە خـــودێ و ئەڤ خێرێن مە چ مفای ناگەهیننە خودێ، وەکی د فەرموودەیا قودسیدا هاتی: (ئەی بەنــدەیێن مــن ئەو گــونەهێن هــوین دکەن زیانێ ل مــن نــاکەن و ئەو قەنجی و چاکیێن هوین دکەن مفای ل من ناکەن).

ڤێجا هەمی سالوخەتێن مە گۆتین یێن حەمدێ بو خودێ دهێنە پالدان، حەمد بۆ خودێ ل سەر ناڤێن وی، ل سەر سالۆخەتێن وی، ل سەر کارێن وی، ل سەر نیعمەت و مننەت و فەزل و چاکییا وی، حەمد بۆ خودێ کو ڕەبێ جیهانێ هەمییێ یە.

١٣- أَحَاطَ بِكُلِّ الْخَلْقِ عِلْمًا وَقُدْرَةً * وَبِرًّا وَإِحْسَانًا فَإِيَّاهُ نَعْبُدُ

(المحيط) ئەڤە ژی ژ ناڤێن خودێ یە، ئانکو خودێ یێ ڤەگرە بۆ هەمی چێکرییێن خۆ و چ تشت ل بەر وی بەرزەنابیت، یێ ڤەگرە ب زانینا خۆ: ﴿وما يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِن مِثْقالِ ذَرَّةٍ فى الأَرْضِ ولا فى السَّماءِ ولا أصْغَرَ مِن ذَلِكَ ولا أكْبَرَ إلّا فى كِتابٍ مُبِينٍ﴾ وتشتەك ژ زانینا خودایێ تە -ئەی محەمەد- بەرزە نابیت، ژ گرانییا مێرییەکا هویر ل عەردی و هەتا ل ئەسمانی، تشتێ ژ هەمییان بچویکتر و هەتا یێ ژ هەمییان مەزنتر، ئەو هەمی د پەرتووکەکا ئاشکەرادانە ل دەڤ خودایێ تە، زانینا وی دور لێ گرتییە و قەلەمێ وی ئەو نڤێسی یە.

ودبێژیت: ﴿اللَّهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾﴾ سُورَةُ الطَّلَاقِ زانینا خودایێ مەزن هەمی تشت یێن ڤەگرتین و شیان و پێچێبوونا وی هەمی تشت یێن ڤەگرتین چ تشت نینن د عەرد و ئەسماناندا کو خودێ نەشێتێ یان پێچێنەبیت.

وەکی گۆتنەکا هەی دبێژیت: (تشتێن موستەحیل نامینن دەمێ تە گوهـ ل ڤێ ئایەتێ دبیت: ﴿ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾.

هەروەسا خودێ خودان قەنجی و چاکی یە خودان فەزل و کەرەمە دگەل عەبدێن خۆ، بەلکو نەبتنێ ل گەل مرۆڤان هەروەسا ل گەل گیانەوەران و داروبەری و هەمی بونەوەران، ڤێجا ئەو خودایێ ئەڤ سالۆخەتە ل دەڤ هەبن، بتنێ ئەم پەرستنا وی بتنێ بکەین، حەزژێکرن و خۆشکاندنا مە بۆ وی بتنێ یە، و پەرستنا مە بۆ وی بتنێ یە، وەکی ئایەت دبێژیت: ﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾ ئەم پەرستنا تە بتنێ دکەین و ئەم هەوارا خۆ دگەهیننە تە بتنێ .

١٤ - وَيُبْصِرُ ذَرَّاتِ الْعَوَالِمِ كُلِّهَا * وَيَسْمَعُ أَصْوَاتَ الْعِبَادِ وَيَشْهَدُ

خودایێ مەزن سەرەڕای بلندییا خۆ تشتێ هویر و بچویک ل عەردی دبینیت و چ تشت ل بەر وی بەرزە نابیت، ڤێجا پا تو چ دبێژی بۆ تشتێن مەزنتر، هەتا مێرییەکا ڕەش ل سەر بەرەکێ ڕەش ل شەڤەکا ڕەش بریێڤەبچیت ئەو دبینیت و گوهـ ل دەنگێ پێن وێ دبیت، گوهلێبوونا خودێ و دیتنا وی چ تشت ل بەر بەرزە نابیت، و هەروەسا گوهـ ل دەنگێن بەندەیێن خۆ دبیت، هەمی دەنگان چ دەنگ ل بەر خودێ بەرزە نابن، یێ بلندبیت یان نزم یان پست پست بت: ﴿ سَوَاءٌ مِّنكُم مَّنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَن جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾ ﴾ سُورَةُ الرَّعْدِ

ل دەڤ وی وەکی ئێکە ئـەوێ گۆتنێ بڤەشێریت یـان ئـاشـکەرا بـکەت ژ هەوە.

ل دەڤ وی وەکی ئێکە یێ ل تارییا شـەڤێ ب دزیڤە کارەکێ بکەت، یان ل ڕۆژێ ئاشکەرا بکەت.

دەنگێ نـزم و بـلند ل دەڤ خـودێ وەکی ئێکن و خـودێ بینەرە ل سەر بەندەیێن خو وان دبینیت و یێ زانایە وگوهدێر ئاگەهدارە ل سەر گۆتن و کریارێن وان خۆ ئەگەر ڤەشارتی و ب دزیکی ژیڤە بکەن.

١٥- لَهُ الْمُلْكُ وَالْحَمْدُ الْمحِيطُ بِمُلْكِهِ * وَحِكْمَتُهُ الْعُظْمَى بِهَا الْخَلْقُ تَشْهَدُ

ئـانکو: ملکێ عەرد و ئەسمان و تشـتێ د نـاڤدا هەمی یێ خـودێ یە ﴿ رَّبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ﴾ هەمی تشـت یێ خـودێ یە و کەس نینە یێ ژ هەژی بیت دڤێت ئەم حەمدا و سوپـاسیا وی بکەین ل سەر ڤێ چەنـدێ، و هەمی سـوپـاسی بۆ وی نە، و ئەوی بتنێ فەزل و منەت یێن ل سەر مە هەین، کەسێ منەت ل سەر مە نینە، و حیکمەتا خـودێ و دانـاییا خـودێ د چێکرنێدا یا دیار و ئـاشکرایە، هەمی کەس دبینن کا چـاوا خـودێ ئەڤ کارە هەمی ب حیکمەت و هـویر کرینە هەر تشـتەك ل جهێ خـو یە، نە کو حـاشـا خـودێ ئەڤ تشـتە بۆ یاری و سـوحـبەت و ژ قەسـتا ئەڤ تشـتە چێکربـن ﴿ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴾،

ئەرێ ڤێجا هەوە (گەلی چێکرییان) هزرکربوو هەما مە ژ قەستا هوین ئافراندینە، نە ئەم چ فەرمانان ل هەوە دکەین ونە هەوە ژ چ تشتان ددەینە پاش، کو هوین ل ئاخرەتێ بۆ حسێب وجزادانێ نازڤڕنە دەڤ مە؟

و دبێژیت: ﴿ أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴾ هوین هزردکەن من هوین ژ قەستا چێکرنە و دێ هەوە هێلم بەرەلا و حسابێ دگەل هەوە ناکەم، نەخێر خودایێ مەزن یێ پاقژە ژ ڤێ چەندێ .

١٦- وَنَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ فِي الدُّجَى * كَمَا قَالَهُ الْمَبْعُوثُ بِالْحَقِّ أَحْمَدُ

و ئەم شەهدەییێ و دانپێدانێ دکەین کو خودێ دهێتە خوارێ دویماهیکا سێکا شەڤێ، کا چاوا هنارتییێ ب حەقییێ هاتی کو (أحمد) پێغەمبەرە بۆ مە ڤەگێرای دەمێ دبێژیت: (خودایێ مە ل دویماهیکا سێکا شەڤێ ل هەر شەڤەکێ دهێتە ئەسمانێ دونیایێ دبێژیت: کی دوعا ژمن دکەت؟ دا ئەز بەرسڤا وی بدەم، کێ داخوازیەک هەیە؟ دا ئەز ب دەمێ، کی داخوازا ژێبرنا گونەهان دکەت؟ دا ئەز بو ژێببەم) هاتنە خوارەکا ژ هەژی وی و هێژای وی، و سەلەف هەمی ل سەر ڤێ چەندێ دئێك دەنگن.

و ئەگەر ئێك بێژیتە تە چاوا خودێ دهێتە خوارێ؟ تۆ دێ بێژییێ ئەرێ تو دزانی خودێ یێ چاوایە؟ دێ بێژیێ ئەگەر تو نەزانی ئەو یێ چاوایە، دێ چاوا هاتنە خوارا وی زانی، و مێشک ناگەهیتە ڤێ چەندێ.

١٧- وَنَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ أَرْسَلَ رُسْلَهُ * بِآيَاتِهِ لِلْخَلْقِ تَهْدِي وَتُرْشِدُ

و ئەم شەهدەییێ ددەین و دانپێدانێ دکەین کو هندیکە خودایێ مەزنە پێغەمبەر یێن هنارتین وەکی مزگینیدەر بو ڕێکا بەهەشتێ و مرۆڤی بترسینن ژ ئاگرێ جەهنەمێ و کورە ڕێکا، خودایێ مەزن ئەڤ پێغەمبەرە یێن هنارتین ب هندەك موعجیزاتان و ب هندەك هێجەتێن دیار و ئاشکەرا ل سەر خودایێ مەزن، ڤێجا ئەو بەڵگەیێن پێغەمبەر ﷺ پێ هاتین ددیار و ئاشکەرانە، بەڵگە ل سەر هەبوونا خودێ یێن هەین (مقروء) ئانکو دهێنە خواندن وەکی قورئانا پیرۆز و تەوڕات و ئنجیل و زەبورێ، و ئەڤە ئەوە یا ناظم بەحسی دکەت، و بەڵگەیێن هەین (منظور)، مرۆڤ دبینیت ئەوژی مەخلوقاتێن خودێ نە، وەکی چیا و ئەسمان و مرۆڤ ....هتد ئەڤە ژی بەڵگەنە ل سەر هەبوونا خودێ.

و ل ڤێرێ دەمێ دبێژیت (بآیاتە) بەحسی وەحیێ یە ئەو وەحییا هاتییە خوارێ ل سەر پێغەمبەری ﷺ کو قورئانا پیرۆزە، و پێغەمبەر ﷺ ڕاسپاردی وپابەند کری ڤێ چەندێ بگەهینیت: ﴿ مَّا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ ﴾ هەما یا فەر ئەوە کو ئەو ڤێ پەیامێ (بەلاغێ) ب گەهینیتە هەمی مرۆڤایەتیێ.

ڤێـجـا مە بـــاوەری ب ڤێ چەنـــدێ هەیە، و مە بـــاوەری هەیە كـو پێغەمبەران نـامە و پەیاما خـودایێ مەزن یا گەهـانـدی، و ب بـاشـترین گەهـانـدن، و هەروەسـا كا چـاوا خـودێ فەرمـان ل وان كریە بـگەهینن، ئەوان وەسـا گەهـانـدنە خەلكی ﴿ بِآيَاتِهِ لِلْخَلْقِ ﴾ ئەو ژی بۆ هـندێ یە دا كو هێجەت ل سەر وان نەمینیت پشـتی پێغەمـبەر بۆ وان هـاتین، دا نـە ل ڕۆژا قیـامەتێ ئـەڤ مـرۆڤـە بـچن بەر دەسـتێ خـودێ و بێژنێ یارەبی مە نەزانی و چ بۆ مە نەهاتبوو، ڤێجا ئەڤە نەهێلانا هێجەتێ یە ل سەر وان وەكی

خـــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ﴾ دا كو خەلكی چ هێجەت و گـــروڤە نەمینن ل سەر خـــودێ پشتی هنارتنا پێغەمبەران.

ئـانكو ئەڤ وەحی یە سەپـانـدنـا هێجەتێ یە ل سەر وانـا، و نەهێلانـا عوزرایە بۆ وانا، هەروەسا دیاركرنا ڕێكا حەقە.

پـــاشی نـــاظمی دیاركر كا كارێ پێغەمـــبەران چییە؟ گۆتی كارێ ڤان پێغەمبەران ﷺ هیدایەتـدانـا خەلكییە، و هیدایەت ژی ب دوو ڕامـانـان دهێـــت: هیـــدایەتەك یـــا هەی هیـــدایەتـــا دەلالێ و ئیـــرشـــادێیە و نیشانـدانێ یە، تـو ئێكی فێربكەی تـو نیشا بـدەی، ئەڤە پێغەمـبەران و مروڤان پێ چێدبیت.

و هیدایەتەك یا هەی یا سەرکەڤتنێ یە و تەوفیقێ یە کو تـــو بێخیە د دلێ ویدا، و ئەڤە مروڤان پێ چێنابت، بتنێ کارێ خودێیە کۆ بشێت مروڤان ڕاستەرێ بکەت، و ئیمانێ بکەتە ددلێ واندا.

ڤێجا مەرەما ناظمی ژی ئەوە یا کو پێغەمبەران ﷺ پێچێدبیت، ئەوژی ڕێنیشاندانە و ئاشکەراکرن و ڕاستەڕێکرنە ئەڤە ژی کارێ پێغەمبەرانە، خـــودایێ مەزن بەحسی پێغەمـــبەری کر: ﴿ وإنَّك لَتَهْدى إلى صراط مستقيم ﴾، تـــو ئەی مـــحەمەد ﷺ تـــو بەرێ خەلکی ددەیە (صراط المستقيم) ئانکو تو وان ڕاستەڕێ دکەی و ڕێکێ نیشا وان ددەی.

بەلێ هیدایەتـا سەرکەفتنێ د دەسـتێ کەسێدا نینە ژ خـودێ پێڤەتـر، کەس نەشێــت ئیـمانێ بکەتە د دلێ تەدا ژ خـــودێ پێڤەتـــر، بەس وی پێچێدبیت، وەکی خـــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِى مَنْ أَحْبَبْتَ ﴾ هەروەســا ﴿ لَّيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ ﴾ ئـــانکو هیدایەتـــا وان ل سەر تە نینە.

ئـــانکو بۆ مە دیاردبیت هیدایەت دوو جۆرە جۆرەکی ئەم دشێن بکەین و جۆرەک نە د دەستێ مەدا یە، ئەو جۆرێ ئەم دشێن بکەین ئەم بەرێ خەلکی بـــدەینە ڕێکا حەق ڕێکا بەهەشـــتێ یە، هەروەکی پێغەمــبەرێ مە ﷺ دبێـژیـتە ئیـمامێ عەلی: (ئەز ب خـــودێ کەم یـا عەلی ئەگەر ب تنێ خودێ ئێك مرۆڤ ژی ل سەر دەستێ تە ب هیدایەت بینیت بۆ تە بخێرترە ژ دانا حێشترێن سور).

١٨- وَفَاضَلَ بَينَ الرُّسْلِ وَالخَلْقِ كُلِّهِمْ * بِحِكْمَتِهِ جَلَّ العَظِيمُ المُـوَحَّدُ

خـودايێ مەزن تەفضيلا هـندەك پێغەمـبەران ل سەر هـندەكان يا كرى و هـندەك يێن ل سەر هـندەكان ئێخستين، و ئەڤە ژى ژ حيكمەتـا وى يە، خودێ چ تشتان بێ حيكمەت ناكەت.

هەمى پێغەمبەر سلاڤێن خودێ ل هەميان بن ل ئێك پلە و ئێك ئاست دا نينن، خـــودايێ مەزن دبێژيت: ﴿ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ ﴿٥٥﴾ ﴾ سُورَةُ الإِسْرَاءِ مە مسوگەر هندەك پێغەمبەر يێن ب سەر هندەكان ئێخستين، تەفضيلا هندەكان ل سەر هندەكان يا هاتييە كرن.

هەرووەســـا دبێژيت: ﴿ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۘ مِّنْهُم مَّن كَلَّمَ اللَّهُ ۖ ﴿٢٥٣﴾ ﴾ سُورَةُ البَقَرَةِ هـــندەك ژ وان يێن ل گەل خـــودێ ئـــاخفتين و خودێ پلەيێن هندەكان ژى يێن بلندكرين.

ڤێجا خـــودێ يێن ب سەر ئێک ئێخستين ژبەر وێ تـــايبەتمەنـــدييا ل دەڤ وان هەى د نـاڤ خەلكييدا، كو خـودايێ مەزن وەحـى يا بۆ وان فـرێكرى و هــنارتين بۆ خەلكى، يان ژى كا چەنـد وان گـازى كريە بۆ خودێ، ڤێجا ژبەر ڤان سالۆخەتێن وان يێن جوان و تازە

و مفايێ وان وەكى چاوا مووسا (عليه السلام) د گەل خودێ ئـاخفتى چ پێغەمبـەران نـەئـــاخڤتييە وەكى وى، و هـــنـدەكـان ژى خـــودێ پێگەهـو و پلەيا وان يا بـلندكرى وەكى پێغەمبەرێ مەﷺ يێ كو هەمى قەنجى و چاكى و بـاشى و جـوانى و تـازەيى ل دەڤ وى كومبووين،

ئانكو ئەو چاكی و تازەیی یا ل ل سەر پێغەمبەران بەڵاڤەبووی هەمی پێكڤە یا ل دەف پێغەمبەرێ مەﷺ كوم بووی.

و هەروەسا دبێژیت خودایێ مەزن هندەك ژ مرۆڤان ژی یێن ب سەر هندەكان ئێخستین، نە ب تنێ پێغەمبەر و هەروەسا چێكری (مەخلوقات) ب گشتی ژی هندەك ب سەر هندەكان یێن ئێخستن، چونكی چێنابیت ئەم هەمی ل ئێك ئاست و ئێك پلەبین، بەلكو خودایێ مەزن هوسا یێن چێكرین تەوازن و هەڤسەنگی یا ئێخستییێ هندەك تەمامكەرێن هندەكێن دی بن، هەمی مروڤ نە ل ئێك پلە و ئاستن ژبەر ڤێ چەندێ ژی ل رۆژا قیامەتی ژی پێگەهـ و پلەییا وان یا ژ ئێک جودایە ئەڤە ژی هەمی ب حیكمەتا خودایێ مەزنە دەمێ دبێژیت: ﴿ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا ۗ ﴿٣٢﴾ ﴾ سورة الزخرف مە پلەیێن هندەكان ل سەر هندەكان ئێخستن دا كو هندەك د خزمەتا هندەكاندا بن.

ئەگەر هەمی ڤێگاڤی نۆژدار بن پا كی یێ نەساخە؟

ئەگەر هەمی نوكە د بهێز بن پا كی یێ لاوازە؟ و ئەگەر هەمی د زیرەك بن پا كی یێ تەمبەلە؟ و هوسا ڤێجا خودێ هندەك ل سەر هندەكان یێن ئێخستین ب دانایی و حیكمەتا خۆ، نە كو ئەڤە ژ بێ حیكمەتییێ هاتییە، چونكی خودایێ مەزن یێ پاقژە و دویرە ژ هەر تشتەكێ بێ حیكمەت ژبەر هندێ دبێژیت: (جَلَّ العَظِيمُ الْمُوَحَّدُ) خودایێ مەزنە یێ (العظيم) ئەڤە ناڤەكە ژ ناڤێن خودێ كو سەلماندنا مەزناهییا

خـودێ دکەت، د نـاڤ و سـالۆخەتێن ویدا و د کریار و زاتـێ ویدا، ڤێجا یێ پیرۆزبیت ئەو خودایێ مەزن ئەوێ بتنێ عەبدینی بۆ دهێتەکرن.

١٩- فَأَفْضَلُ خَلْقِ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ وَالسَّمَا * نَبِيُّ الهُـدَى وَالعَالَمِينَ مُحَمَّدُ

ڤێجا چێترترین و باشـترین چێکریێ خـودێ د عەرد و عەسمانان دا، پێغەمبەرێ هیدایەتێ یە یێ جیهانێ هەمییێ یە کۆ موحەممەدە.
و ئەو سەیدێ کورێن ئـادەمی یە، شێخـێ ئیسلامێ ابـن تیمیە دبێژیت: (مـحەمەد ﷺ بـاشـترین و چێترتـرین پێغەمـبەرە ب ئیتیفاقـا هەمی موسـلمانـان)، بەلێ ئەوا خیلاف چێبووی کا ب خێرترینێ مەخلوقایە د عەرد و ئەسمانانـدا یان نە، بەلێ پـا هەمی مـوسـلمان مـوتەفـقن کو ب خێرترینێ هەمی پێغەمبەران و هەمی مروڤایە، کا چاوا هەڤالێ وی خـــودێ ژێ ڕازیبیت ئەبـــو بەکر کو ئیمانـــا وی بکەیە د ڕەخەکێ تەرازیێدا و ئیمانـا هەمی ئـومـەتێ بکەیە د ڕەخێ دیدا دێ ئیمانـا ئەبو بەکری پتربیت، ئەڤە ئەبو بەکر دگەل ئوممەتێ.
بەلێ پێغەمـبەرێ مە ژ هەمی مەخـلوقـان بـاشـترە، ئەوە پێغەمـبەرێ هیدایەتێ بەرێ خەلکی ددەتە ڕێکا حەق و دروسـت، ئەوا کو ڕاسـت بۆ بەهەشـتێ دچیت، (والـعـالمین) ئـانکو: ئەو پێغەمـبەرە یێ کو هـاتییە هـنارتـن بۆ هەمی خەلکی، خـودایێ مەزن چێدبیت هـندەك پێغەمـبەر هـنارتبن بۆ گـونـدەکێ، یان بـو بـاژێرەکێ، بەلـێ پێغەمـبەرێ مە ﷺ یێ هنارتی بۆ هەمی جیهانێ و مـرۆڤایەتییێ و ب دلـوڤانی هـەرووەکی

خـوداییَ مەزن دبێژیت: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾ ﴾ سُورَةُ الأَنبِيَاء مە تو نەهنارتییێ ئیلا رەحمەت و دلوڤانی بۆ گشت جیهانێ و گشت خەلکی.

٢٠- وَخَصَّ لَهُ الرَّحمانُ أَصْحَابَهُ الأُلَى * أَقَامُوا الْهُدَى وَالدِّينَ حَقًّا وَمَهَّدُوا

خـوداییَ مەزن بۆ وی هـندەك هەڤال و صەحـابی کو پشـتەڤانـبوون ژێگرتن ئەڤ صەحابییە ییَن ڕابووین ب سەرئێخستن و پشتەڤانیکرنا پێغەمبەری ﷺ.

ئەڤ صەحـابییە ژی هەلـبژارتـنە ژ دەڤ خـودێ بۆ پێغەمـبەری ﷺ و تـایبەتمەنـدکرین بۆ وی، ئەڤ صەحـابییە بـاشـترینێن خەلکی بـوون پشـتی پێغەمـبەران، و چ کەس پشـتی وان نـاهێن و کەس نـاهێن ژی وەکی وانـا پشـتی پێغەمـبەران، خـوداییَ مـەزن د دەرحەقێ وانـدا دبێــژیــت: ﴿ كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ ﴿١١٠﴾ ﴾ سُورَةُ آلِ عِمرَان بەحـــسی صەحابییان و ئوممەتا ئیسلامێ و هەر کەسەکێ ل دویڤ وان بچیت.

و هەروەسـا د فەرمـوودەیانـدا یا هـاتی کو پێغەمـبەرێ مە ﷺ گۆتی: (هـوین تەمـامکەرێت حەفتێ ئـومـمەتـا نە، و هـوین ژ هەمییان بخێرتـر و پیرۆزتـرن ل دەڤ خـوداییَ مەزن)، هـندەك ژ زانـایان دبێژن: ئەوان ئـومـمەتێن مەزن، یان هـندەك دبێژن: ئەوان ئـومـمەتێن بـاوەری ب پێغەمبەرێن خۆ ئینایین.

ئەڤ صەحـــابییە ب زەحـــمەتێن مەزن و ب کار و کریارێن بەردەوام و ل دویڤ ئێك شیان ئەڤی دینێ پیرۆز بـــگەهینن بەر دەســـتێ مە، و بگەهیننە هەتا چینێ و ئەندنوسیا و هندێ، ڕێکەکا خێرێ نەما یە ئەڤان صەحابییان بەرێ خۆ یی داییێ و دینێ خودێ یێ گەهاندین و پشـــتەڤانییا پێغەمـبەری ﷺ یا کری ب ڕوح و مـــال و عەیالێ خۆ، ڤێجا ئەڤە ب حەقترین و ژ هەژیترن مـــرۆڤ بـــوون کو پتر نەصیبێ پێغەمبەری بگەهیتە وان، پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: (خودایێ مەزن ڕویێ مـروڤەکی گەش بکەت و ڕوهــن بکەت یێ گــوهـ ل ئـاخڤتن و مەقـال و فەرمـــوودەیا مە ببیت و تێبگەهیت و ژبەر بکەت و بـــگەهینیت، دبیت کەسەك فـقـهێ و زانیـنێ وەربـــگـریـت بـــگەهیـنیـتە ئێکێ ژ خۆ شەهرەزاتر) .

ڤێجا ڤان صەحـابییان ئـامـادەی و بەرهەڤیکرن و ڕێك خۆشکرن ئەڤە بـوون یێن ل دویڤ پێغەمـبەری ﷺ چـووین، پێنگاڤا دەسـتپێکێ وان هـــاڤێت، و وان ڕێکا ئیسلامێ ڤەکر و دەرگەهێ ئیسلامێ ڤەکر، ڤێجا خودێ ئەجرێ وان مەزن بکەت و خێرا وان بنڤێسین.

پــاشی شێخی دیارکر کا ئەرکێ مە چییە بەرامــبەر ڤان صەحــابییان و گۆت:

٢١- فَحُبُّ جَمِيعِ الآلِ وَالصَّحْبِ عِنْدَنَا * مَعَاشِرَ أَهْلِ الحَقِّ فَرْضٌ مُؤَكَّدُ

حەزژێکرنا ڤان صەحـابییان هەمییان و هەروەسا بـنەماڵا پێغەمبەری ﷺ لدەڤ مە ئەهلێ ئیسلامێ فەرزەکا دووپاتکریە و دینە، و خۆ نێزیك کـرنە بۆ خـــودێ، و ئەڤە ل دەڤ مە عیــبــادەتە، کــا چـــاوا نەڤیـان و کەربڤەبوونا ژ وان نیفاقە، ڤێجا دڤێت دلێ مە یێ پاقژبیت دەربارەی وان، وەکی خـــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ۝١٠﴾ سورة الحشر ئەڤ کەسێن پـشـــتی صەحابیان هاتین دبێژن ئەی خودایێ مە تو گونەهێن مە و یێن برایێن مە یێن بەری مە بــــغەفــــرینە و چ کەرب و عینـادێ نەکە د دلێ مەدا بەرامبەری وانـا یا پێدڤی ئەوە ئەم حەز ژ هەمییان پێکڤە بکەین هەمی صەحـابی د دادپەروەرن و د ڕاستگو نە و دەستپاکن هەرچەندە ئەو ژی نە هەمی ل ئێك پـلە نە هـندەك ژ هـندەکان ب قەدرتـرن، بەلێ مـزگینیا بەهەشتێ بۆ هەمییان پێکڤە یا هاتی و خودێ یێ ژ وان ڕازیبووی.

٢٢- وَمِنْ قَوْلِ أَهْلِ الْحَقِّ أَنَّ كَلَامَهُ * هُوَ اللَّفْظُ وَالمَعْنَى جَمِيعًا مُجَوَّدُ

و ئەوا کو ئەهلێ حەقییێ بیروباوەر و ئیمان پێ هەی و ددانن دروست و حەق، ئەڤەیە کو قورئانا پیرۆز گۆتنا وێ و ڕامانا وێ ژ دەڤ خودێ یە، چونکی پالدانا(زێدەکرنا) کەلامی بۆ خودێ زێدەکرنا سیفەتی یە بۆ خودێ، نە کو پالدانا چێکرنێ یە بۆ خودێ، ڤێجا ئەڤ قورئانە گۆتن و ڕامانا وێ ژ دەڤ خودێ یە، ئانکو قورئان نە کو بتنێ گۆتنە بێ ڕامان، یان ژی بتنێ ڕامانە بێ گۆتن، یا کو سەلەفێن ئوممەتێ ل سەر وەکی ئیمام ئەحمەد و بوخاری خودێ ژهەمییان ڕازیببیت ئەڤەیە، کو قورئان ژ دەڤ خودێ یە ب گۆتن و ڕامانا خۆڤە، و هەمی زانایێن مە یێن سەر ڕاست و حەق یێن ل سەر ڤێ چەندێ، کو دویڤچوونا دەڤێن دروست دکەن، و ئیجماعا ئوممەتێ ل سەر هندێ یە کو قورئان هەمی پێکڤە ژ دەڤ خودێ یە، نینە تشتەك د قورئانێدا هەبیت نە ژ کەلامێ خودێ بیت و خودایێ مەزن ئەڤ قورئانە یا ئینایە خوارێ ل سەر پێغەمبەرێ خۆ، نەکو قورئانەکا هوسایە بتنێ ڕامانە یان ژی بتنێ پیتن، بەلکو هەردووکن.

کا چاوا مرۆڤی دروست نە بتنێ ڕوحە، بەلکو ڕوح و لەشە.

و گۆت: (المـجود) ئـانكو ئەڤ قـورئـانە یا مـوحكەمە و مـوكمە ب گۆتنێن خۆ، و ب ڕامـانـا خۆ، و ئەڤ قـورئـانە یا پـاراسـتیە ﴿لَّا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ ۖ تَنزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾﴾ سُورَةُ فُصِّلَت ژ چ لایـانڤە نـەحـەقـی نـاگـەهیتێ و تشـتەک وێ پـویـچ نـاكـەت، ئێنانە خـوارەكـە ژ دەڤ خـودایێ كـاربـنـەجهـ د ڕێڤەبرنا كاروبارێن بەنییێن خۆدا، یێ هێژای مەدحان.

٢٣ - وَلَيْسَ بِمَخْلُوقٍ وَأَنَّى لِخَلْقِهِ * بِقَوْلٍ كَقَوْلِ اللَّهِ إِذْ هُوَ أَمْجَدُ

ئەڤ قـورئـانە نەیا مەخـلوقە، بەلكو گۆتـنا خـودایێ مەزنە و سیفەتەكە ژ سیفەتێن وی، پـالدانـا قـورئـانێ بۆ خـودێ پـالدانەكا وەسفی یە نەیا خەلقی یە، ڤێجا قـورئـانـا پیرۆز گۆتـنا خـودێ یە، نەیا مەخـلوقە، ئەڤە ئیمان و بـاوەرییا ئەهـلێ سـونـنەتێ و جەمـاعەتێ یە، ل ڤێرێ شێخ بەلگەیەكێ عەقلی دئینیت و دبێژیت ڤێجا دێ چـاوا خەلقێ وی (چێكری) دێ شێن گۆتـنەكێ بێژن وەكی گۆتـنا وی، ئـانكو هـندی چێكـریـان فەصـاحەت و بەلاغەت و ڕەهـوانی و زانیـن و بەیـان و تێگەهشـتن هەبیت نەشێن تشـتەكێ بێژن وەكی یا خـودایێ مەزن، خـودێ تەحەدییا كری دگەل مـروڤ و ئەجـنا یا گۆتی: ﴿قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾﴾ سُورَةُ الإِسْرَاء

تو بێژە: ئەگەر مرۆڤ وئەجنە ل سەر هندێ کۆم ببن کو قورئانەکا وەکی ڤێ موعجیزە بینن ئەو نەشێن وێ بینن، ئەگەر خۆ ئەو بۆ وێ چەندێ پشتەڤانییا ئێک و دوو ژی بکەن.

هەروەسا تەحەدییێ هێشتا کێمتر لێدکەت و دبێژیت: ﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٣﴾﴾ سُورَةُ هُودٍ یان ئەرێ ئەڤ بوتپەرێسێن خەلکێ (مەککەهێ) دبێژن: محەمەدی ئەڤ قورئانە ژ دەڤ خۆ چێکرییە؟ تو بێژە وان: ئەگەر بابەت (مەسەلە) هوسابیت وەکی هوین دبێژن پا کانێ هوین دەهـ سوورەتێن وەکی وێ ژ دەڤ خۆ چێکەن و هەچییێ هوین بشێنێ ژ چێکرییێن خودێ هوین گازی بکەنێ؛ دا هاریکارییا هەوە د ڤێ چەندێدا بکەن، ئەگەر هوین د گۆتنا خۆدا دڕاستگۆنە.

هەروەسا تەحەدییێ هێشتا کێمتر لێدکەت ﴿وَإِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾﴾ سُورَةُ البَقَرَةِ و ئەگەر هوین -گەلی کافرێن سەرڕەق- د وێ قورئانێدا ب گومانن یا کو مە بۆ بەنییێ خۆ محەمەدی -سلاڤ لێ بن- هنارتی، وهوین دبێژن ئەو نە ژ لایێ خودێڤە یە، پا دێ وەرن سوورەتەکا ب تنێ یا وەکی سوورەتێن قورئانێ بینن و هاریکارییێ ژ هەچییێ هوین بشێنێ ژ پشتەڤانێن خۆ بخوازن، ئەگەر هوین د گۆتنا خۆدا دڕاستگۆنە.

(إِذْ هُوَ أَمْجَدُ) ڤێجا ئەڤ قورئانە بەرفرەهتر و پیرۆزترە ژ هندێ کو ئێك بشێت وەکی وێ بینیت، یان ژی مـــرۆڤ بشێن وەکی وێ بێژن یان چێکەن.

٢٤- وَنَشْهَدُ أَنَّ الْخَيْرَ وَالشَّرَّ كُلَّهُ * بِتَقْدِيرِهِ وَالْعَبْدُ يَسْعَى وَيَجْهَدُ

ئەم شەهـــدەییێ ددەین و بـــاوەرییێ دئینن کو خێر و شەر و بـــاشی و خـــرابی و خۆشی و نەخۆشی هەمی تەقـــدیرا خـــودایێ مەزنە، ئەڤە عەقیدا ئەهلێ سوننەتێ و جەماعەتێ یە، و هەروەسا د فەرموودەیا جبریلیدا یا هـــاتی دەمێ بەحسی ســـتۆینێن ئیمانێ دکەت ئێك ژوان ئەوە دەمێ دبێژیت تـو بـاوەرییێ ب قەدەرێ بینی ب خێرا وێ و شەرێ وێ و هەمی ژ دەڤ خودێ یە: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۝٤٩﴾ سُورَةُ القَمَرِ هندی ئەمین هەرتشتەکێ هەی مە ب پیڤانەکێ ئافراندییە و ئەم پێ دزانانە.

هەروەســـا دبێژیت: ﴿ٱلَّذِى خَلَقَ فَسَوَّىٰ ۝٢ وَٱلَّذِى قَدَّرَ فَهَدَىٰ ۝٣﴾ سُورَةُ الأَعْلَى ئـەوێ خـەلـك ئـافـرانـدیـن و ئـافـرانـدنـا وان مـوکـمکری، ئەو ب باشترین ڕەنگداین، ئەوێ هەمی مقەدەرداین، بەرێ هەرئێکێ دایە وی تشتێ بابەتی وییبیت.

ڤێجا (ابـن القیم) د پەرتـووکا خۆ یا پـرب مـفا مـا (الـفوائـد)دا دبێژیت: (بنەما و بنیات و بناغەیێ هەمی خێرێ ئەوە تـو بـزانـی هەر تشتەکێ خودێ حەزکری دێ چێبیت، و ئەو تشتێ حەزنەکری چێنابیت).

هینگێ دێ تـو پشـتراسـتبی کو حەسەنـات و خێر ژ دەڤ خـودێنە و دێ سوپاسییا وی کەی ل سەر ڤان خێر و حەسەناتان، و هەروەسا دێ خو بۆ خودێ شکێنی و هاوارا خـۆ گەهینیە خـودێ، دا ڤێ خێرێ ژتە نەبریت، و دێ زانی گونەهـ ژی ژ سزا و عـوقوبا خـودێ یە، ڤێجا دێ هـاوارێن خۆ گەهینیێ کو ئەو پەرژانەکی بێخیتە د نـاڤبەرا تە و واندا و دێ هاوارێن خۆ گەهینیە خودێ کو د کرنا خێراندا و د هێلانا گـونەهـانـدا خـودێ تە نەهێلیتە ب هیڤییا نەفـسا تەڤە، و بەرێ تە ب دەتە خێرێ و تە ژ گـونەهـان بـدەتە پـاش، مە ئیمانـا هەی کو هەمی کاروبـار د دەسـتێن خـودێدانە، و قەدەرا خـودێ یە، بەلێ ئەڤ چەنـدە هـندێ نـاگەهینیت کو ئەم کاری نەکەین، و ئەگەرا بجهـ نەئینین، یان ژی ئەم خۆ نەوەستینین، نەخێر، کا چاوا مە بـاوەری هەیە ب قەدەرێ و هەمی کاروبـار بـدەسـتێ خـودێ دانە، هـوسـا مە بـاوەری یا هەی کو ئەرکە ل سەر بەنـدەی ئەو بـزاڤێ بکەت و خۆ ب وەسـتینیت و ئەگەرا بجهـ بهینیت، د گەلەک فەرمـوودەیانـدا پێغەمـبەری یا بەحسکری و دبێژیت: (هشیاربە و ڕژدبە ل سەر وێ چەنـدا مـفای دگەهینیتە تە، و پشتبەستنا خۆ بدانە سەر خودایێ مەزن).

٢٥- وَإِيمَانُنَا قَوْلٌ وَفِعْلٌ وَنِيَّةٌ * مِنَ الْخَيْرِ وَالطَّاعَاتِ فِيهَا نُقَيِّدُ

و باوەری یا مە ئەڤەیە، كو پێناسا باوەریێ ئەڤەیە: دڤێت باوەری گۆتن و كریار وئنیەت بیت ئەگەر كێماسی بكەڤیتە د ناڤدا نابیتە باوەری، ئەو باوەرییا خودایێ مەزن ئەم چێكرین دا ئەم جێبەجێ بكەین و ئەم كاری پێ بكەین ئەڤەیە كو ئەڤ هەرسێ ستوینە تێدا هەبن، و باوەری ل سەر ڤان پێپكان ڕاوەستیاییە: گۆتن كو تو بدەڤ بێژی، و ئنیەت تە هەبیت، و كار و كریاران پێ بكەی، چ باوەری نینە كو گۆتن بیت بێ كریار یان كریار بیت بێ ئنیەت، وەكی ئیمامێ ئەوزاعی دبێژیت: (لا يستقيم الإيمان إلا بالقول، ولا يستقيم الإيمان والقول إلا بالعمل، ولا يستقيم الإيمان والقول والعمل إلا بنية موافقة للسنة) ئانكو: باوەرییا مرۆڤی دروست نابیت ئیلا بگۆتنێ، و باوەری و گۆتنا مرۆڤی دروست نابیت ئیلا ب كار و كریاران، و باوەری و گۆتن و كریارا مرۆڤی ژی دروست نابیت ئیلا مرۆڤی ئنیەتا جێبەجێكرنا سوننەتێ پێ هەبیت.

و سوفیانێ ثەوری رحمه الله دگۆت: فقهزانان دگۆت: (لا يستقيم قول إلا بعمل، ولا يستقيم قول وعمل إلا بنية، ولا يستقيم قول وعمل ونية إلا بموافقة السنة) ئانكۆ: چ گۆتن دروست نابن ئیلا ب كریار، و چ گۆتن كریار دروست نابن ئیلا ب ئنیەت، و چ گۆتن كریار و ئنیەت دروست نابن ئیلا ب دیكەفتنا سوننەتێ.

و سەلەفێن مە جــوداهی نەدکرن د نـــاڤبەرا بـــاوەرییێ و کاریدا، بەلکو دگۆتـن کار ژ بـاوەرییێ یە و بـاوەری ژ کاری یە، ڤێجا نـوکە هەر کەسەك دشێت بێژیت مـــن بـــاوەرییا هەی، بەلێ کار ڤێ بـــاوەرییێ ڕاســـت دەردئێخیت، ئەگەر ڕاســـتە بـــاوەری د دلێ تەدا هەبیت دێ ڕەنگڤەدان هەبیت ل سەر لەشێ تە، چونکی باوەری ناچیتە د دلەکێ پیسدا ڤێجا هەرکەسێ بـاوەرییێ بهینیت د دلێ خـۆدا و ب دەڤی بێژیت و ب کـارێ خۆ ژی کارپێبکەت ب ڕاســـتی ئەڤەیە گـــرێکا مـــوکمە، ئەڤەیە یا کو وەریسێ مـــوکوم یێ کو قەتیان بۆ نەبیت، و هەرکەسەکێ بـــاوەرییێ بهینیت ب ئەزمـــانێ خۆ، بەلێ بـــدلێ خۆ بـــاوەری پێ نەبیت و کاری پێنەکەت ئەڤە ژێ نـاهێتە قەبـویلکرن و ل ئـاخـرەتێ دێ ژ خۆسـارەتـان بیت، ئیمامێ ئـــاجـــوری د پەرتـــووکا خۆ یا (الشریعه)دا دبێژیت: (بـاوەری ئەڤەیـە تـــو بـدلێ خۆ ڕاســت دەربێخی، و تـــو ب ئەزمـانی دانپێدانێ پێ بکەی، و ب لەشی کار و کریاران پێبکەی، و مرۆڤ نـابیتە باوەردار ئیلا ئەڤ هەرسێ تایبەتمەندییە ل دەڤ هەبن)

(مِـنَ الْخَيْرِ وَالـطَّاعَــاتِ فِـيهَا نُـقَيِّدُ) ئەڤە هەر بەحسی بـاوەرییێیە کو بـاوەرییا مە گۆتـنـا خێرێ و ئنیەتـا خێرێ و کارێ چـاکە و طـاعەتە، و طـاعەت ب ئنیەتێڤە گـرێدایە چ طـاعەت و چ کار نـاهێنە قەبـویلکرن ل دەڤ خـودێ ئەگەر ئنیەتـا پـاقـژ تێدانەبیت، و خـالـص بۆ خـودێ نەبیت، و مەرجێن قەبویلکرنا عەمەلی دئیسلامێ دا دوو مەرجن:

ئێك: ئەو كار ب دلسۆزی و ئیخلاس بۆ خودێ بت.

دوو: دیڤچوونا پێغەمبەری ﷺ تێدا بت.

وەكی خــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُم مَّشْكُورًا ﴿١٩﴾﴾ سُورَةُ الإِسْرَاءِ و هەچییێ ب كـــارێ خۆ یێ چـاك وێ ئـاخـرەتـا دێ هـەر مینیت بـخوازیت، و ب طـاعـەتی كـاری بۆ ئـاخـرەتێ بـكەت، ئەو یێ خـودان بـاوەرییت ب خـودێ و خێر وجـزادانـا وی، ئـەو كـارێ وان دێ هێتە قـەبـویـلكرن و بۆ وان ل دەڤ خودایێ وان دێ هێتە هەلگرتن، خێرا وان ژی ل سەر دێ هێتەدان.

٢٦- وَيَزْدَادُ بِالطَّاعَاتِ مَعْ تَرْكِ مَا نَهَى * وَيَنْقُصُ بِالعِصْيَانِ جَزْمًا وَيَفْسُدُ

ل دەڤ ئەهلێ سوننەتی و جەماعەتێ باوەری زێدە دبیت، وكێم دبیت، بـاوەری زێدەدبیت ب طـاعـەتـان، هـندی مـرۆڤ طـاعـەتێن خۆ و خێر و چـــاكی و عیبادەت و زكرێ خۆ زێدەبكەت دێ بـــاوەری یا مـــروڤی زێدەبیت، زێدەبـوونـا بـاوەرییێ دگەل زێدەبـوونـا طـاعـەتـایە، چـونكی طاعەت ئانكو باوەری، و زێدەبوونا ڤی طاعەتی زێدەبوونا باوەرییێ یە، و كێمبوونـا ڤی طـاعـەتی كێمبوونـا بـاوەرییێ یە، هەروەكی پێغەمـبەرێ خـودێ ﷺ دبێژیت: هـندیكە بـاوەرییە حەفتێ و تشـتـەك یان شێست و تشتەك پارچەیە، یا ژ هەمییان بـاشـتر و بلندتر گۆتنا: لا إله إلا الله و یا ژ هەمییان كێمتر ڕاكرنـا گلێشی یان تشـتـەكێ ئـاسـتـەنـگ د ڕێكا مرووڤاندا، و شەرم پارچەیەكە ژ باوەرییێ.

ڤێجا یا ئێكێ گۆتن بوو، یا دووێ كار بوو، یا سێیێ كریارێن دلی بوو.
د ڤێ فەرمـوودەییێدا مە زانی كو بـاوەری پـارچە پـارچەیە و بـاوەریێ گەلەك خیصلەت یێن بخۆڤە گرتین، و مەزانی كێم و زێدە دبیت.
(مَعْ تَرْكِ مَا نَهَی) و بهێلانا وی تشتی یێ نەهی ژێ هاتیەكرن ئەڤە ژی بخێر دهێتە حـسابكرن، ئەڤەژی بـاوەریێ زێدە دكەت ئەگەر تە ئنیەت پێ هەبیت و تو بۆ خۆ ب خێر حساب بكەی وەكی تو دشێ عەبدیینیا خـودێ بكەی ب هێلانـا درەوێ، یان ب هێلانـا ڤەخـوارنـا مەیێ، یان ب هێلانا بێ ستارەییێ بۆ تە ب ئەجر حسابە، هەروەكی پێغەمبەرﷺ دبێژیت: (ژ تـازەهی و جـوانییا ئیسلاما مـرۆڤی یە مـروف وی تشـتی بهێلیت یێ مایێ مرۆڤی تێنەچیت).
ل ڤێرێ بـاوەری یا مـرۆڤی دێ زێدەبیت ئەگەر مـرۆڤی ئنیەتـا هـندێ هەبیت كو تـو ڕازی بـوونا خـودێ بـدەست خۆڤە بهینێ، و خۆ نێزیكی خــودێ بكەی، ئــانكو هێلان بخۆ دهێتە هــژمــارتــن ژ بــاوەریێ د فەرمـوودەیەكا دروسـت (صحيح)دا یا هـاتی: (نینە دەهـمەن پیس كو زنــایێ بكەت و ئەوی بــاوەردار) ئــانكو بــاوەریێ ژ سەرێ مــرۆڤی دا دهینیتە دەرێ و كێم دكەن ڤێجا هێلانـا ڤان تشـتان ژبۆ ڕازی بــوونـا خـودێ ئەڤە زێدەبـوونـا بـاوەریێ یە. ڤیجا مە زانی بـاوەری یا مـروڤی زێدەدبیت ب طاعەتێ ڕەحمانی و كێم دبیت ب طاعەتێ شەیتانی.
(وَیَنْقُصُ بِالعِصْیَانِ جَزْمًا) و هەروەسا بـاوەری كێم دبیت ب گونەهـان و تاوانان و سەرپێچییان، بێ گومانە ب گونەهێ باوەری دهێتە خوارێ

چەند مرۆڤ گونەهەکێ دکەت نوقتەکا ڕەش دکەڤیتە سەر دلێ مرۆڤی
هەتا ئەو دلە هەمی ڕەش دبیت، و هێدی
حەقییێ قەبویل ناکەت، و ئەڤ باوەری یە هندەك جاران دگەهیتە
ڕادەیەکێ کو مرۆڤی نامینیت، هندەك جاران باوەری هوسا لاوازدبیت
هەتا دگەهیتە تشتەکێ گەلەك کێم و دگەهیتە ڕادێ پیچبوونێ.

٢٧- نُقِرُّ بِأَحْوَالِ القِيَامَةِ كُلِّهَا * وَمَا اشْتَمَلَتْهُ الدَّارُ حَقًّا وَنَشْهَدُ

مە باوەری یا هەی ب ڕەوش و کاودان و بارودۆخێن قیامەتێ، ئەوان
بارودۆخ و نەخوشی و قوناغێن ڕۆژا قیامەتێ تێڕا دبووریت، و ئەو
تشتێن پشتی مرنێ مرۆڤ تێڕا دبووریت، دەستپێکێ فیتنا قەبری
و عەزاب و خوشیا قەبری، پاشی ڕابوون ژ قەبران، و کومبوون و جەزا
و سزایێ، و بەلاڤکرنا صحوفا و دانانا تەڕازییێ، و چوونا جەهنەمێ
و بەهەشتێ، و هەمی تەفاصیلێن دی، هەمی ئەو تشتێن هاتین
د قورئانێ و سوننەتێدا یێن کو گرێدای ڕۆژا قیامەتێ مە باوەری یا پێ
هەی، ئەو تشتێ ڤەگربیت بۆ ڕۆژا قیامەتێ هەر تشتەکێ د قورئانێ
و فەرموودەیاندا هاتی، و ئەم شەهدەیێ ددەین ب ڤێ چەندێ
و دانپێدانێ دکەین، هەروەکی خودایێ مەزن د وەسفا خودانێن
باوەرییێدا دبێژیت: ﴿ وَبِٱلْـَٔاخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٤ ﴾ سُورَةُ البَقَرَةِ و باوەرییەکا
باوەری ب ژینا پشتی مرنێ دئینن و ب وێ حسێب وجزادانێ یا تێدا
هەی، ب تایبەتی بەحسی ڕۆژا دویماهییێ هاتەکرن.

٢٨- تَفكَّرْ بِآثَّارِ العَظِيمِ وَمَا حَوَتْ * مَمَالِكُهُ العُظْمَى لَعَلَّكَ تَرْشُدُ

تو هزرا خۆ د ئایەتێن خودایێ مەزندا بکە چ ئایەتێن وی یێن نڤێسی بـن یان ژی یێن دهێنە دیتن، و مـرۆڤ ب چـاڤ ببینیت، وەکی: عەرد و عەسمان و چیا و ئاڤ ..هتد و ئـەڤـان مەخلوقاتێن مەزن و نیشانێن بەرچاڤ ئەڤە بەڵگەنە ل سەر هەبوون و کەمال و مەزناهی و داهێنـانا خـودایێ مەزن، خـودێ ئەڤ تشـتە یێن چێکرین ژ نەبـوونێ، و ئینداینە هەبـوونێ، ڤێجا خـودایێ مەزن د گەلەك ئـایەتـانـدا و پێغەمـبەری ﷺ د گەلەک فەرموودەیاندا بەرێ مە یێ دایە هندێ کو ئەم هزرا خۆ د وان ئـایەتێن مەزنـدا بکەین، چـونکی ئەڤ هـزرکرنە دبیتە ئەگەرەکێ مەزن ل سەر بەنـدەی کو بـاوەرییا وی زێدەبیت ب خـودێ، هەروەسـا بۆ مـرۆڤێ بـاوەردار و نەبـاوەردار ژی دبیتە دەرگەهەك بۆ هـندێ کو بهێتە د نـاڤ ئیسلامێدا، ڤێجا ئەڤە ژی عیبادەتەکێ گەلەك مـەزنە مـرۆڤ هـزرا خۆ بکەت، هەمـا مـروڤ هـزرا خۆ د نەفـسا خۆدا بکەت کا ئەڤ جەستەیە خودێ چاوا چێکری یە چەند هویربینی یێن تێدا وچەندێ و مەزنە و چـاوا کاردکەت؟ دێ بۆ تە مەزنـاهییا خـودێ دیاربیت، تـو بەرێ خۆ بـدە مەمـلەکەتێ خـودێ یێ مەزن ژ ئەسمانا و عەردی و مەخـلوقـاتێن مەزن ئەڤان ئـایەتێن سەرنجڕاکێش و بـەڵگەیێن دیـار، ئەڤـە هەمی بەڵگەنە ل سـەر مـەزناهییا خودێ و ل سەر خالقێ ئەڤی کەونی، ڤێجا هـزرا خۆ تێدا بکە، بەلکو تـو ڕاسـتەڕێ ببی و ببیە ژ مرۆڤێن سەرفەراز و بەرێ تە بکەڤیتە ڕێکا حەق و دروست.

٢٩- أَلَمْ تَرَ هَذَا اللَّيْلَ إِذْ جَاءَ مُظْلِمًا * فَأَعْقَبَهُ جَيْشٌ مِنَ الصُّبْحِ يَطْرُدُ

ئەرێ مـــا تـــو هـــزرا خۆ نـــاكەی، ئەی بـــاوەردار ئەڤ شەڤا دهێت ب تـــارياتييا خۆڤە و مـــرۆڤ چ تشـــتان نـــابينيت دێ بينی لەشكەرەك ژ سپێدەهيێ دهێت كو ڕۆژە و ڕوناهييە و تيشكێن ڕوژێ نە و تارياتيێ نـــاهێليت، و ئەڤە ئـــايەتەكە ل سەر مەزنـــاهی و عەظەمەتـــا خـــودايێ مەزن، يێ كو دخوازتە هندێ مرۆڤ زكرێ وی بكەت، و سوپاسييا وی بكەت، و ب جـوانی پەرستنا وی بكەت، خـودايێ مەزن دبێژيت: ﴿ وَهُوَ الَّذِى جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾ ﴾ سُورَةُ الفُرقَانِ ئـانكو: و ئەوە يێ شـەڤ و ڕۆژ داين، ئێك ل دويڤ يا دی دهێت بۆ هەر كەسەكێ بڤێت عيبرەتێ بۆ خۆ ژ ڤێ چەندێ بگريت وباوەريێ ب خودايێ ئافراندەر بينيت، يان ژی بڤێت سـوپاسييا خودێ ل سەر قەنجيێن وی بكەت.

هەروەســـا دبێژيت: ﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۖ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ ۖ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٥﴾ ﴾ سُورَةُ الزُّمَرِ ئـــانكۆ: خـــودێ ئەســـمان وعەدر وهەر تشتەكێ د ناڤبەرێدا ب حەقی ئافراندينە، شەڤێ دهينيت و ڕۆژێ دبـەت، ڕۆژێ دهينيت وشـەڤێ دبـەت، وی ڕۆژ و هەيڤ وەسـا بـن دەستكرينە كو مفايێ بـەنييان تێدابيت، هەر ئێك ژ وان هەتـا ڕۆژا قيامەتێ د فەلەكا خۆدا ب ڕێڤەدچيت.

هندی ئەو خودایە یێ ئەڤ هەمی کارە کرین، ئەڤ قەنجییە هەمی د گەل چێکرییێن خۆ کرین ئەوە یێ زاڵ ل سەر بەنییێن خۆ، یێ گەلەك گونەهـ ژێبر بۆ بەنییێن خۆ یێن تۆبەکەر.

هەروەسا دبێژیت: ﴿ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٦﴾ ﴾ سُورَةُ الأَنعَام

هەروەسا دبێژیت: ﴿ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾ ﴾ سُورَةُ يسٓ و گەلەک ئایەتێن دیتر.

نینە جارەکێ شەڤ بهێت و ڕوژ بێژیت ئەز قەبیل ناکەم، یان ڕوژ بهێت و شەڤ بێژیت ئەز قەبیل ناکەم، بەلکو ئێك ئێکێ دکێشیت و ئەڤە هەمی ژ تەدبیر و کارێ خودایێ مەزنە.

٣٠- تَأَمَّلْ بِأَرْجَاءِ السَّمَاءِ جَمِيعِهَا * كَوَاكِبُهَا وَقَّادَةٌ تَتَرَدَّدُ

تو هزرا خۆ بکە د بەرفرەهییا ئەسمانی هەمیێ دا، ستێرین وێ گەردوونێ وێ گەشن و دبرسقن، ئەڤ ستێرە ژ جهێن خو دچن و نامینن هزرا خۆ د لایێن ڤی ئەسمانیدا بکە، بەرێخۆ بدە ڤان چیایێن خودێ بلندکرین، وئەڤ ستێرە خودێ یێن چێکرین بۆ سێ کاران:

بۆ جوانییێ (زینەتێ) کو ئەسمانان جوان دکەن.

و هەروەسا نیشانن کو خەلك پێ دەمان بزانن، دەمێ نڤێژان و سالا و هەیڤان.

و بۆ شەیتانان دبنە گورزێن ئاگری.

و هەروەسا دگەشن و ڕوناهینە ل ئەسمانی، ئەگەر ئەڤ ستێرە نەبان ئەسمان هوسا ب گەشی و جوانی دەرنەدکەفت، ب ڤێ جوانی و خەملا هوسا یا تازە و دەلال، ڤێجا ئەڤ جوانییە بەڵگەیە ل سەر مەزناهی و کەمالا خالقێ وی، و ئەڤ ستێرە لڤوکن ب فەرمانا خودێ دلڤن و ناڕاوەستن ل جهەکی بتنێ.

٣١- أَلَيْسَ لِهَذَا مُحدِثٌ مُتَصَرِّفٌ * حَكِيمٌ عَلِيمٌ وَاحِدٌ مُتَفَرِّدُ

ئەرێ ئەڤ خەلقێ عەجێب، ئەڤ کەونە یێ هندە مەزن، ئەڤ نیشانێن هندە بەرفرەهـ ما یێ بێ خودانە ما خالقەك نینە، ئەرێ ما ئێك نینە ئەڤە چێکربن؟ ئەرێ ما یا بەر ئاقلە کو ئەڤە ژ نیشکەکێڤە هاتبن؟ ئەڤان ئێلا خالقەك یێ هەی ئەڤ خالقە ژی موتەصەرفە و ڕێڤەبەرە و ڕێڤەدبەت، نینە تشتەك د عەرد و عەسماناندا ئێلا ب ڕێڤەبرنا خودایێ مەزنە، خودێ یێ حەکیمە و دانایە و زانایە و ئەڤ تشتە بۆ حیکمەتەکێ یێن چێکرین: ﴿ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾ ﴾ سُورَةُ صٓ

ئانكۆ: و مه ئەسمان وعەرد و هەرتشتەکێ د ناڤبەرا واندا ژ قەستا نەئافراندینە، ئەو هزرا وانە یێن کافربووین، ڤێجا ڕۆژا قیامەتێ ژ بەر هزرا وان یا پویچ وکوفرا وان ب خودێ تێچوون بۆ وان بیت.

بەلکو خـــودایێ مەزن ئەڤ عەرد و ئەسـمانە یێـن چێکـریـن بۆ حیکمەتەکێ ڤێجا دڤێت مروڤ هزرا خۆ تێدابکەت، دێ بۆ مرۆڤی دیاربیت کا خودێ چەند یێ زانایە چەندێ عەزیزە، و ب هێزە یە و عەظیمە، وەکی ناظمی گۆتی:

(حَـكِيمٌ عَـلِيمٌ وَاحِـدٌ) ڤێجا هەبوونا ڤان مەخلوقاتان بەلگەنە ل سەر علمێ خودێ.

(مُتَفَرِّدٌ) دڤێت تو هزرا خۆ بکەی ئەو خودایێ مەزن یێ بتنێ ئەڤ مەخلوقاتە چێکرین، دڤێت هەر ئەو خودایە بتنی بیت یێ دهێتە پەرستن، و چ هەڤپشک بۆ نەهێنە چێکرن، چونکی ئەو خودایێ بشێت ڤان مەخلوقاتان هەمییان چێکەت ب ڤێ جوانیێ هەر ئەوە یێ بتنێ ژ هەژی پەرستنێ، و چ شریك بۆ نەهێنە دانان.

٣٢- بَلَى وَالَّذِي بِالحَقِّ أَتْقَنَ صُنْعَهَا * وَأَوْدَعَهَا الأَسْرَارَ للّهِ تَشْهَدُ

بەلێ و ئەز ب وی کەم ئەوێ ب حەقییێ ئەڤ تشتە چێکرین و دروستکرین و ئینباینە هەبوونێ، و ئەڤ نهێنی ییێن تێدا هەین هەمی بەڵگەنە و شەهدەییێ ددەن بۆ خودێ، چونکی خودێ هەمی ب موکومی ییێن چێکرین.

﴿ٱلَّذِي خَلَقَ سَبۡعَ سَمَٰوَٰتٖ طِبَاقٗاۖ مَّا تَرَىٰ فِي خَلۡقِ ٱلرَّحۡمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٖۖ فَٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ هَلۡ تَرَىٰ مِن فُطُورٖ ٣﴾ سُورَةُ المُلْكِ ئانکۆ: ئەوێ حەفت عەسمان وەکی ئێك، ل سەرێك ئافراندین، تو -ئەی بینەر- د ئافراندییێ خودایێ پڕدلۆڤان دا چو جوداهی ییێن نەلێکهاتی نابینی، ڤێجا دوبارە تو بەرێ خۆ بدە عەسمانی: ئەرێ دێ دەرزەکێ یان پەقەکێ لێ بینی؟

تو هزرا خۆ تێدابکە کا تو دەرزەکێ یان پەقەکێ تێدا دبینی، بەلکو هەمی یا موحکەمە و موتقنە و برێکوپێکە و هەمی بەڵگەیە ل سەر هەبوونا خودێ، خودێ هندەك نهێنی ییێن کرینە د ڤی مەخلوقیدا کو دبنە بەڵگە و نیشان ل سەر عەظەمەت و مەزناهییا خودێ و شەهدەییێ ددەن بۆ خودێ ب ڤێ چەندێ ،ئەڤە هندەك ئایەتن خودێ کرینە د ناڤ مەدا.

وەكی لەبیدێ كورێ ڕەبیعەی دبێژیت:

فَيا عَجَباً كَيفَ يُعصى الإِلَهُ * أَم كَيفَ يَجحَدُهُ الجاحِدُ
وَفي كُلِّ شَيءٍ لَـهُ آيَـةٌ * تَـدُلُّ عَـلى أَنَّـهُ واحِـدُ
وَلِـلَّـهِ فـي كُلِّ تَحريكَةٍ * وَتَسكينَـةٍ أَبَـداً شاهِـدُ

ئەز دمینم عەجێبگرتی چاوا سەرپێچییا خودێ دهێتەكرن، یان چاوا مرۆڤێ جاحد و مرۆڤێ ئینكارێ دكەت كو خودێ یێ هەی! و بۆ خودێ یێ هەی د هەرلڤینەكێدا شاهدەك و د هەر تشتەكی دا ئایەت و نیشانەك بۆ خودێ یێ هەی كو دبیتە بەلگە ل سەر هندێ كو خودێ یێ بتنێ یە و چ شریك نینن.

٣٣- وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِمَنْ كَانَ مُوقِنًا* وَمَا تَنْفَعُ الْآيَاتُ مَنْ كَانَ يَجْحَدُ

د ڤی عەردیدا بەلگە و نیشان و ئایەتێن هەین، بۆ وی كەسێ باوەری پێ هەبیت و هەمی دبنە بەلگە ل سەر ئێكاتییا خودایێ مەزن، و ئەڤ نیشانە مفای ل هەر كەسەكێ ناكەن، ئانكو بۆ هندەكان یا باشە و بۆ هندەكان ژی مفای ژێ نابینن ئەوێن جەحدێ دكەن و ئینكارا ئایەتێن خودێ دكەن، ئەو چ مفای ژێ نابینن، چونكی خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٢٠﴾ ﴾ سورة الذاريات

دعەردیدا و ئەو تشـــتن ل سەر عەردی نیشان و ئـــایەت یێن هەین بۆ وان کەسان یێن باوەری پێ هەی.

ڤێجا (ابــن کثیر) د تەفسیرا خۆدا بۆ ڤێ ئـــایەتێ دبێژیت: ل سەر ڤی عەردی هـــندەك نیشان و ئـــایەتێن هەین دبـــنە بەڵگە ل سەر مەزنـاهییا خـالقێ وێ، و شیانـا وی یا بێ سـنوور، و ئەڤ ئـایەتە هەمی تشـــت یێن ڤەگـــرتین د مـــرۆڤان، ڕووەکی، گیانەوەرانــــدا و ل بیابان و دەریا و ڕوبار و هەمی جهان.

تو هزرا خۆ بکەی ئەڤە هەمی بەڵگەنە ل سەر مەزناهییا خودێ کو خـــالـــقە و عەظیمە، بەلێ مـــفا دیتن ژ ڤان بەڵگان بتنێ بۆ وان مرۆڤایە ئەوێن بـاوەری پێ هەی، و ژبلی وان فـایدەی ژێ نـابینن، خـــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَن قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾﴾ سورة يونس ڤێـجـا ئەڤە هەمی بەرێ مە ددەنە هـــندێ کو تـــو ب چـــاڤ ببینی و بەرێخۆ بـدەیێ و لێبگەڕی و هـزرا خۆ تێدابکەی دا مـفای ل مـروڤی بکەن، بەلێ ل وان کەســـان نـــاکەت یێن بـــاوەری پێ نەبیت و پشـــتا خۆ دابیتە حەقییێ و پێ غـــافـــل بیت، خۆ ئەگەر بەردەوام ل سەر ڤان ئایەتاندا بهێت و بچیت و ببینیت ژی.

٣٤- وَفِي النَّفْسِ آيَاتٌ وَفِيهَا عَجَائِبٌ * بِهَا يُعْرَفُ اللَّهُ العَظِيمُ وَيُعْبَدُ

د نەفسا مرۆڤی بخۆ ژیدا نیشان و ئایەتێن گەلەك مەزن یێن تێدا هەین، ئەگەر مرۆڤ هزرا خۆ بكەت كا ئەڤ نەفسە چاوا كارێ خۆ دكەت، چاوا دنڤیت، چاوا ڕادبیت، چاوا گەشە دكەت، چاوا ژنك دووگیان دبیت، و چاوا زاروك ژێ پەیدادبیت؟ و هەتا دویماهیێ ژ ڤان تشتان تشتەكێ سەیرە، خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَفِي أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾﴾ سُورَةُ الذَّارِيَاتِ د نەفسێن هەوەدا نیشان و بەلگە یێن هەین هندەك نهێنی یێن گەلەك مەزن یێن هەین كو دبنە بەلگە ل سەر كەمالا خودێ ڤێجا ئەرێ ما هوین نابینن!

تو دنڤی و سپێدێ ڕادبییەڤە، چەند هەنە دنڤن و ناڕابنەڤە؟ ئەرێ كی ڤێ خوینێ دئینیت و دبەت؟ كی ڤێ هەناسێ دئینیت و دبەت؟ كی هوسا جوان ئەڤە لەشە دروست كریە؟

سبحان الله بەرێخۆ بدەیێ مرۆڤ بتنێ ل سەر دوو پێیان بڕێڤەدچیت، بەلێ گیانەوەرێن هەین ل سەر چوار پێیانە و یێن هەین بێ پێ و شێوێ وان و ڕەنگێ وان هەمی د ژێكجودانە خۆ ئێك وەكی ئێكێ نینە، هەتا پەنجەمورێن (بصمە) كەسێ وەكی یێن كەسێ نینن، هەتا دوو جێمك ژی بن هەر جوداهی یا د ناڤبەرا واندا هەی، ڤێجا مرۆڤ دمینیت عەجێبگرتی ژ ڤی جەمالی و تازەتیێ و موكومیا كارێ خودێ، ڤێجا ب ڤان عەجایبان دێ خودایێ خۆ نیاسی،

چـونكى ئەڤ كارێ هـندێ ب ڕێكوپێک دێ بەرێ تە دەتە خـودێ، كا
كێ ئەڤ كارێ هندێ تازە كرییە هوسا ب جوانى و ب ڕێكوپێكى؟ ئەو
خـودایێ ئەڤ ئـاڤە سـویركرى و ئەڤ ئـاڤە شرینكرى؟ و مـاسیێن وێ
ب ڕەنـگەكێ و مـاسیێن ڤێ ب ڕەنـگەكێ دى؟ و ئەڤ عەرد و ئەسمانە
و گـــوهۆڕینێن كەش و هەواى و چینا ئـــوزون، ڤێجا ب ڤێ ڕێكێ دێ
زانى تە خـــالـــقەكێ مەزنێ یێ هەى، و دێ عەبـــدینیا وى كەى، و دێ
ئەرک بیت ل سەر تە كو تـو پەرستنا وى بتنێ بكەى و چ هەڤپشكان بۆ
چێنەكەى.

قەتـــادە دبێژیت: (هەر كەسێ هـــزرا خۆ بكەت د نەفـــسا خۆ و لەشێ
خۆدا دێ زانیت كو گەهـ ـیێن هاتینە نەرمكرن بۆ پەرستنێ.

ئـانكو بۆ چ ئەڤ گەهە هـــاتینە نەرمكرن و ئەڤ دەســـت و پێیە كو ئەم
بشێن بدانین و ڕاكەین ئەگەر بۆ پەرستنێ نەبیت.

و ئەڤ دێرە ئاماژەیێ ب هەر دوو جۆرێن پەرستنێ دكەت یا ڕبوبییەتێ
و ئـــولـــوهییەتێ و ئەڤان هەر دوویان ژى مەرەم یا پێ هەى د چێكرنـــا
مەدا، خــــودایێ مەزن بەحسى چێكرنـــــا چێكرییان دكەت دا كو وى
بنیاســـــن دبێژیت: ﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ
يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾ سُورَةُ الطَّلَاقِ ﴾ ئەڤە بەحسى یا ڕبـــوبییەتێ دكەت كو
خـودێ عەرد و ئەسمان یێن چێكرین و هەروەسا ل سەر هەر تشتەكێ
خودان شیانە و هەمى تشت ل بن فەرمانا ویڤەنە.

و هەرووەسا بەحسی هندێ دکەت کو ئەم یێن چێکرین دا پەرستنا وی بکەیـــن: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝٥٦﴾ سُورَةُ الذَّارِيَاتِ و مـــن ئەجنە و مرۆڤ نەئافراندینە و پێغەمبەر بۆ وان نەهنارتینە ئەگەر ژبەر ئارمانجەکا مەزن نەبیت، کو ئەو پەرستنا من ب تنێ بکەن.

٣٥- لَقَدْ قَامَتِ الْآيَاتُ تَشْهَدُ أَنَّهُ * إِلَهٌ عَظِيمٌ فَضْلُهُ لَيسَ يَنْفَدُ

ئەڤ ئـــایەتێـن جۆراوجۆر و یێـن مەزن و ئـــاشکەرا هەمی بەڵـگەنە و شەهدەییێ ددەن کو ئیلاهەکێ مەزن و خـودایەکێ ب حەق یێ هەی، و ئەڤە هەمی ل سەر مـرۆڤی دکەتە ئەرک کو بتنێ پەرسـتنا وی بکەین و مە ئیخلاس هەبیت د هەمی پەرستناندا.

ڤێجا مەعـــبودێ ب حەق بـتنێ خـــودێ یە و ژ غەیـری وی هەمی د بـاتـلن، ئەو خـودایە یێ کو ژ هەژی هـندێ یە مـرۆڤ پەرسـتنێ بۆ بکەت، و دوعـایان ژێ بکەت، و ژێ بترسیت، و هـاوارێن خۆ بـگەهینتێ، و داخوازیان ژێ بکەت، و ب هیڤی بیت ژ وی.

ئەڤە هەمی بەڵگەنە ل سەر کو مرۆڤ پەرستنا خودێ بتنێ بکەت فەزل و مـنەت و کەرەم و مەردینییا خـودێ ب دویماهی نـاهێت و دویماهیك بۆ نینە: ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ ۖ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ ۗ ۝٩٦﴾ سُورَةُ النَّحْلِ ئـەو تشـتێ ل دەڤ هـەوە هـەی ژ پـەرتـالێ دنـیایێ دێ چیت ونـامینیت، ئەو رِزق وخێرا ل دەڤ خودێ بۆ هەوە هەی ناچیت ودێ مینیت،

چونکی گەنجینە و خەزینێن خودێ د تژی نە و فەزل و منەت هەمی پێن خودێ نە و چ هەڤپشک نینن ﴿وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ۖ ﴿٥٣﴾﴾ سُورَةُ النَّحْل هەر نیعمەتەکا هەی ژ دەڤ خودێ یە.

و خـــودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ ۚ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾﴾ سُورَةُ إِبْرَاهِيم و ژ هــــەر تشتەکێ هوین بخوازن وی یێ دایە هەوە، ئەگەر هوین قەنجیێن خودێ ل سەر خۆ بهەژمێرن هوین نەشێن هەمییان بهەژمێرن.

٣٦- فَمَنْ كَانَ مِنْ غَرْسِ الْإِلَهِ أَجَابَهُ * وَلَيْسَ لِمَنْ وَلَّى وَأَدْبَرَ مُسْعِدُ

هەر کەسێ ژ چـاندنا خـودێ بیت ئەو دێ بەرسڤا وی دەت، و دێ مفایێ وی دەت ب وان ئـایەتێن مە گۆتین و دێ بەرەڤ خـودێ چیت و دێ فەرمـانێن خـودێ بجهینیت و دێ ملکەچ و خۆشکەستی بیت بۆ شەریعەتێ خــودێ، (غـــرس) چـــانـــدنە ئەڤە ژی بەحسی وێ فەرمودەیێ یە دەمێ ئیمامێ (أحمد) و (ابن ماجە)ی ڤەگوهاستی ژ (أبی عنبەیێ خەولانی) گۆت: من گوهـ ل پێغەمبەرێ خودێ بوو دبێژیت: "لا يزالُ اللهُ يغرسُ في هذا الدينِ غرْسا يستعملهُم في طاعتهِ" [سنن ابن ماجە، وحسنه الالباني]. ئانکۆ: بەردەوام خودێ هندەکا د ڤی دینیدا دچینیت، ئەوێ چـانـدنێ پاشی خـودێ بکاردئینیت د تاعەتێ خۆدا.

ئـانكو: خـودێ بەردەوام هـندەك داخـوازكەرێن زانينێ (طـلاب الـعلم) و زانايـان بـەرهەڤ دكـەت بۆ ڤی دينی پـاشی وان بكاردئينيت بۆ دينێ خۆ، و هندی ئەڤ چاندنە پويچ ببيت دێ هندەكێن دی شوين بن، و هوسا بەردەوام ئوممەتا مە ياسەركەڤتييە و يا ل سەر حەقييێ هەتـا ڕۆژا دويماهيێ، چـونكی ئەگەر دونيا ڤالابيت ژ چـاندنا خـودێ كەس نامينيت پەرستنێ بكەت،

ڤێجا بەردەوام خـودێ دينی نـوی دكەت، هەر كەسێ پشـتا خۆ بـدەتە ڤان بەلگەيان، ڤان ئـــايەتێن مە گۆتين ڤێ عەزەمەتێ، ئەڤە دلخۆش نـــابيت و ڕێكا بەخـــتەوەريێ و سەركەڤتنێ نـــزانيت، چـــونكی ڕێكا سەركەڤتنێ و بەخـــتەوەريێ ب تـــاعەتێ خـــودێ يە، نە ب مێشكێ مـــرۆڤييە و جـــوانيا مـــرۆڤييە، ڤێجا ئەڤ نيشان و بەلگەيێن بۆ تە دەركەڤتين دڤێت بۆ تە ببنە ئەگەرەك كو تـو بەرەڤ خودێ بچی، بەلێ پا ئەگەر تـو ب چ ڤە نەوەرگری و كار پێنەكەی ڕاستی تـو پێبەختەوەر نـــــــابی: ﴿ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾ ﴾ [سورة طه] هەر كەسەكێ ڕێكا هيدايەتێ بـــگريت و ل دويڤ هيدايەتێ بچيت نە ئەو بەرزە دبيت و نە دلـــنەخۆش دبيت، ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ ﴾ [سورة طه] و هەچييێ پشـــت بدەتە زكرێ من د دنياييێدا ژينەكا ب زەحمەت و بەرتەنگ بۆ وی هەيە، ئەگەر خۆ ل بەرچاڤ وەسا يا دياردبيت كو ئەو يێ بەردەست فرەهە ژی، ل ڕۆژا قيامەتێ ئەم دێ وی كۆرە ژ ديتنێ ودەليلان ڕاكەينەڤە.

ڤێجا چ کەس بەختەوەر نابن ئیلا ڕێکا دروست بگرن، چونکی خودایێ مەزن بڕیارا دای و یێ قەدەر کری کۆ کەس دلخۆش نـــابیت ئیلا ئەو تێنەبیت یێ ل سەر ڕێکا ڕاست و دروست،

ل ڤێرێ بەحسی خۆشی و بەخـــتەوەریا حەقیقی دهێتەکرن نە کو خۆشی و لەزەتێن دونیایێ یێن کو تـو ژێ نەپشـتراسـتی کو سـوبـاهی ژ دەســـتێن تە بچیت، یان ژی د خـــوشیەکێدا کو ئەڤرو ســـاخیە و سـوبـاهی نەسـاخیە، ئەڤە نەخۆشییە! ئەم بەحسی خۆشیا ڕاسـتی و حەقیقی دکەین ئەو ژی خۆشییا هەتاهەتایێ یە کو بەهەشتە، پاشی ناظمی گۆت

٣٧- عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فِي فِعْلِ أَمْرِهِ * وَتَجْتَنِبُ الْمَنْهِيَّ عَنْهُ وَتُبْعِدُ

تو خۆ ب تەقوایا خودێڤە بگرە، تە ئەمانەت تەقوایا خودێ و بپارێزە، و خۆ ب وێ ڤەبگرە د وان کاراندا یێن خودێ فەرمان پێ کری، و تو خۆ دویربێخە ژ وان کاروکریارێن خـــودێ نەهی ژێ کری، ئەڤە حەقیقەتـا تەقـــوایێ یە، وەکی پـــرسیار ژ (طلقێ کوڕێ حەبیبی) هـــاتیەکرن وی بەرسڤدا دەربـارەی تەقـوایێ و گۆت: (تەقـوا خـودێ ئەوە تـو کاربکەی د تـــاعەتێ خـــودێ دا ب چـــاڤ ڕونی وبەڵگەیەکێ ژ دەڤ خـــودێ ب هیڤی و ڕەجـــایا پـــاداشـــتێ خـــودێ، و تەقـــوا هێلانـــا سەرپێچیان و گونەهایە ب بەڵگەیان ژ دەڤ خودێ ژ ترسێن سزایێ خودێدا).

٣٨- وَكُنْ مُخْلِصًا للَّهِ وَاحْذَرْ مِنَ الرِّيَا * وَتَابِعْ رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ تَعْبُدُ

مرۆڤەکێ دلسۆزبە د هەمی کار و گۆتنێن خۆدا، پەرستنا دروست ئەوە یا کو دلسۆزی (ئیخلاس) تێدا هەبیت: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾﴾ سُورَةُ البَيِّنَةِ ئانکۆ: و د هەمی شەریعەتاندا فەرمان ب تشتەکی ل وان نەهاتبوو کرن ژبلی هندێ کو ئەو پەرستنا خودێ ب تنێ بکەن و ب پەرستنێ قەستا ڕوویێ وی بکەن، ڕویێ خۆ ژ شرکێ وەرگێڕنە باوەرییێ و ب کرنا نڤێژێ ڕابن و زەکاتێ بدەن و ئەو دینێ ڕاست کو ئیسلامە.

خالص: ئەوە سافی و پاقژ بیت دویربیت ژ هەمی گلێش و قرێژ، و تێکەل بیت د گەل تشتەکێ دی، وەکی ڕویمەتیێ و سومعەتێ و شوهرەتێ وناڤودەنگیێ، چونکی هەرکارەك هەبیت یان ئیخلاسە یان ڕویمەتییە، هەروەسا یان تو ئێکتاپەرستی یان موشرکی، نینە کو مرۆڤ بێژیت نیڤ ڕویمەتی، نیڤ ئیخلاسی، نیڤ موەحەد و نیڤ موشرک، چونکی تەوحید و شرك، و ئیخلاس و ڕویمەتی، و سونەت و بیدعە، د دلەکیدا کۆم نابن، ئەڤە هەڤدژن دگەل ئێک و دوو، ڤێجا خۆ دویربێخە ژ ڕویمەتیێ، ڕویمەتی ژی ئەوە تو کارێ خۆ دەربێخی دا خەلك مەدحێن تە بکەن، د گۆتن و ئاخفتنێن خۆدا.

و پێغەمبەر ﷺ گەلەك ژ ئومەتا خۆ دترسیا ژ ڕویمەتیێ ترسەكا گەلەكا مەزن، هەتا نموونەیەك یا ئینای دبێژیت: چێدبیت زەلامەك ڕابیت دێ نڤێژا خۆ كەت بۆ خودێ، بەلێ دێ نڤێژا خۆ جوانتركەت و تازەتركەت، ژبەركو هەڤالەك یان نیاسەك یێ وی دبینیت دێ هندەك گوهۆرینا ئێخیتە نڤێژا خۆ و تازەتییەكێ دەتێ، ڤێجا دویڤچوونا پێغەمبەری بكە ﷺ ئەو تشتێ پێغەمبەری گۆتی بكە بكە، ئانكو: ئەو كاروكریارێن ئەم دكەین و خۆ پێ نێزیكی خودێ دكەین دڤێت دویڤچوونا پێغەمبەری بیت، و ل دویڤ ڕێباز و سوننەتا وی بیت، ئەگەر نە ئەو پەرستن دێ یا زڤڕاندی (مەردود) بیت، و ناهێتە قەبویلكرن، وەكی مە گۆتی یان دڤێت تو ل دویڤ سوننەتێ بچی، یان دێ ل دویڤ بیدعێ چی، چونكی هەر دوو د ئێك دلدا كۆم نابن پێغەمبەرێ مە ﷺ دبێژیت: (هەر كەسەكێ كارەكی بكەت و ئەمر و فەرمانا مە و گۆتنا مە ل سەر نەبیت د دینیدا ئەو كار دێ ل خودانێ خۆ هێتە زڤراندن و چ پیتە پێ ناهێتەدان، هەروەكی نەكری.

ڤێجا ناظمی ل ڤێرێ مەرجێن عیبادەتی هەر دوو د ڤێ بەیتێدا پێن كۆمكرین هەتا ئەڤ هەر دوو مەرجە د عیبادەتیدا كۆمنەبن ناهێتە قەبویلكرن، ئێك: ئیخلاسە د عەبدینییێدا، ئانكو ئەو كارێ تو دكەی بتنێ بۆ خودێ بیت یێ دووێ: دویڤچوونا پێغەمبەری ﷺ بیت، ئانكو عیبادەت ئەو بیت یێ پێغەمبەری كری.

ڤێجا (ابـن القيم) دبێژيت: حنێر نە ئەوە تـو كارێ بكەی حنێر ئەوە تـو كارێ بكەی و كارێ خۆ بـپارێزی ژ شكێنەر و پـويچكەرێن (مەفـاسـد) وی تشـــتێ كو پـــويچ بكەت و ب هەرفينيت، خۆ ئەگەر ئەو ڕويمەتييە يا كێم ژی بيت، چـــونكی ئەگەر ئەڤ ڕويمەتييە خۆ ئەگەر چيكەك ژی بيت دێ كارێ پويچكەت.

٣٩- تَوَكَّلْ عَلَى الرَّحمانِ حَقًّا وَثِقْ بِهِ * لِيَكْفِيكَ مَا يُغْنِيكَ حَقًّا وَتَرْشُدُ

تـــو پشـــتبەســـتنێ ل سەر خـــودايێ دلۆڤان ب حەقی بكە، تەوەككول (پشتبەستن) كارەكێ دلی يە، ئانكو دلێ تە يێ گرێدايە ب خودێڤە تو پشتا خۆ ب خودێ گەرمبكەی، تە پشتبەستن ل سەر خودێ هەبيت، ئـانكو تـو هەمی كاروبـارێن خۆ بهێليە ب هيڤيا خـودێڤە و نەفـسا خۆ تەسليمی خودێ بكە، تو خۆ پاڤێيە خودێ و پەنايێ بۆ خودێ ببەی، و تـــو دەســـتێ خۆ درێژبكەی كو ئەو هـــاريكارييا تە بكەت، و بەرێ تە بـدەتە ڕێكا حەق، بتنێ (الـلە)ـە يێ دشێت ڤان كاران بۆ تە بكەت، و تە بـــاوەری ب خـــودێ هەبيت، چـــونكی بـــاوەری نيڤشكێ تەوەككولێ يە و كاكلا وێيە، تە بـــاوەرييەكا مـــوكم پێ هەبيت هەر وەكی د دوعـــايێدا هـاتی كو گەلەكا گـرنكە مرۆڤ بێژيت سپێدە و ئێڤاران جێبەجێ بكەت ل سەر نەفـسا خۆ ئەڤ دوعـايە: (الـلَّهُمَّ رَحْـمَتَكَ أَرْجُـو فَـلاَ تَـكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَـرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَـأْنِي كُـلَّهُ لاَ إِلَـهَ إِلَّا أَنْـتَ) ئەی خـودايێ مـــن، هيڤيا مـــن دلۆڤانييا تەيە ئەز دلۆڤانييا تە دخـــوازم مـــن نەهێلە بهيڤيا نەفسا منڤە خۆ چاڤنقاندنەكێ ژی.

ئەڤە پێغەمـــبەری ﷺ ســـپێدە و ئێڤـاران دگۆت ئەگەر تە بـــاوەری ب خـودێ هەبیت و تە تەوەككولا خۆ دانـا سەر خـودێ دێ د دونیایێدا تە تێركەت، و وی تشـتی دەتە تە یێ كو تێرا تە بكەت، و هەروەسـا دێ تە زەنگین كەت و دەولەمەنـدكەت، و دێ مـالەكێ پـاقژ و بەرفـرەهـ دەتە تە، هەروەســـا د مەسەلا دیـــنی ژی دا دێ بەرێ تە دەتە ڕێكـــا حەق و ڕێكا دروسـت، ئـانكو نـاظمی هـوسـا یا دایە دیاركرن پێدڤیە بەردەوام تەوەككـول د گەل عەبـــدی هەبیـت بۆ كـارێـن دونیـایێ ژی دا كـو ئەو بـدەستڤەبهێت یا وی بڤێت، و بۆ كارێن دینی ژی دا مـرۆڤی ڕاستەڕێ بكەت و بەرێ وی بدەتە ڕێكا حەق.

٤٠- تَصَبَّرْ عَنِ العِصْيَانِ وَاصْبِرْ لِحُكْمِهِ * وَصَابِرْ عَلَى الطَّاعَاتِ عَلَّكَ تَسْعَدُ

ئەڤ بەیتە بەرێ مە ددەتە بێهنفرەهییێ (صەبـــر) و هەر سێ جۆرێن وێ:

ئێك: ئەوە مرۆڤ یێ بێهنفرەهبیت ل سەر فەرمانێن خودێ و تاعەتێ وی هەتـا مـرۆڤ جێبەجێ دكەت خـودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۚ ٦٥﴾ سُورَةُ مَرۡيَمَ تـو پەرسـتنا خـودێ بكە و بێهنفرەهییێ ل سەر بكێشە.

دوو: مرۆڤ یێ ب بێهنفرەهبیت ل سەر وان تشتێن خودێ نەهییا مە کری ژ سەرپێچی و گونەهان دا نەکەڤیتە تێدا: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾ ﴾ سورة آل عمران

سێ: مرۆڤ بێهنفرەهییێ بکێشت ل سەر قەدەرێن خودێ و موسیبەتان دا مرۆڤ نەڕازی نەبیت خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ وَلَنَبْلُوَنَّكُم بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ ۗ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ ﴾ سورة البقرة ئانکۆ: و ب هندەکێ ژ ترسا ژ دوژمنی و برسێ و کێمکرنا مالی کو هوین ب زەحمەت ب دەست خۆڤە بینن یان هەما هەمییێ ببەین و هەوە ب مرنێ یان کوشتنا د ڕێکا خودێدا و ب کێمکرنا بەرهەمێ دارقەسپ ومێو و دان ودکاکان یان خرابکرنا وان، ئەم دێ هەوە جەرببینین، تو مزگینییێ ب کەیف و خۆشییا دویماهییێ ل دنیایێ وئاخرەتێ بدە وان یێن بێهنفرەهییێ ل سەر ڤێ چەندێ دکێشن، کیشکن یێن صەبرێ دکێشن ئەڤەنە دەمێ بەلاو و موسیبەت بسەرێ وان دهێن، دبێژن: ﴿ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾ ﴾ سورة البقرة ئانکۆ: ژ سالۆخەتێن ڤان بێنفرەهان ئەوە ئەگەر نەخۆشییەك گەهشتێ ئەو دبێژن: ئەم بەنیییێن خودێینە وملکێ وینە، ئەوە مە ب ڕێڤە دبەت، ویا وی بڤێت ئەو د گەل مە دکەت، وئەم ب مرنێ پاشی ڕابوونا بۆ جزادانێ دێ زڤرینە نك وی.

و بێهنفرەهی ژی نـاهێت کو تـو بێژی هەمـا ئەز دێ بۆ خۆ کرم یان دێ بۆ خۆ ئینم، نەخێر، بێهـنفـرەهی کـریـارەکە دڤێت تـــو د گەل بـــژی فەرمـــوودە دبێژیت: (هەر کەسێ بێهنفرەهییێ بکێشیت دێ خـــودێ بێهنفرەهییێ دەتێ).

ئـانکو بێهنفرەهی جار بۆ جارێ، جار بۆ جارێ وەکی گونەهەك بهێتە پێش تە، تو نەکەی و جارەکا دی بهێتە پیش، تە تو نەکەی، هێدی دێ ئەو گـــونەهە ل بەر تە ڕەشـــبیت کو تـــو نەکەی، و دێ بێهنفرەهییێ ل سەر کێشی، چـونکی نەفـس حەزدکەت وی کاری بکەت ئەوێ بۆ وێ خۆش، ئیلا تـــو وێ نەفسێ بـــگری، و پەروەردە بکەی، و ڕاهێنانێ پێ بکەی دا کۆ گۆنەهان بهێلیت، و فێری بێهنفرەهیێ بت.

ڤێجا ئەگەر تە بێهنفرەهی ل سەر ڤان هەر سێکان کێشا دێ سەرفەراز و بەختەوەربی د دونیایێ و ئاخرەتێدا.

٤١- وَكُنْ سَائِرًا بَيْنَ الْمَخَافَةِ وَالرَّجَا * هُمَا كَجَنَاحَيْ طَائِرٍ حِينَ تَقْصِدُ

دەمێ تــو ب ڕێڤە دچی بەرەڤ خـــودێ ب ڕێڤە هەرە د نـــاڤبەرا تـــرس و هیڤییێدا، ئـانکو ترس و هیڤی وەکی هەردوو چەنگێن بـالّندەینە، دەمێ تو پەرستنا خودێ دکەی دڤێت ئەڤە یاسا بیت ل دەڤ تە، کو تە ترس و هیڤی هەبــن، چــونکی چـــوونـــا تە بەرەڤ خـــودێڤە دڤێت تـــو حەز ژ خـــودێ بکەی، و ل ڕازیبوونـــا وی بـــگەری، و ژ وی بترسی ژی، وەکی زانا دبێژن:

ڤیانـا خــودێ و تــرسـا خــودێ و هیڤیا ب خــودێ ئەڤە دلێ مــروڤی دلڤلڤینن، چ جـاران مـرۆڤ ڤان ژبیرنەکەت و دگەل مـرۆڤی بـژین کا تـو چـاوا بەردەوام دژی، دڤێت ئەڤە ژی دگەل تە هەبــن، ڤێجا حەزژێکرنــا خــودێ دێ وەل تە کەت تـو ل سەر رێکا وی بچی، و تــرسـا ژخــودێ و هیڤیا ژ خــودێ ژی هەرووەســا، (ابــن تیمیه) دبێژیت: دڤێت مــرۆڤ هشیارکرنەکێ بــدەتە ل سەر یاســایەکا گــرنــگ یا کو دلێ مــــروڤی دلڤلڤینیت و بهێز دئێخیت بەرەڤ خــــودێ، و مــــرۆڤی دپـــارێزیت ژ مــوسیبەتێن دگەهــنە دلی ئەو ژی ئەڤ یاســایە، کو سێ تشـــتن: (المحبة والخوف والرجاء)

و یا ژهەمییان بهێزتر مەحەبەتە، چونکی ئەڤ ڤیانا خودێ د دونیایێ ژی دا داخــوازکریە، و د ئــاخــرەتێ ژی دا، ئــانکو د دونیاییێدا ئەم کار دکەین بۆ خــودێ و ل ئــاخــرەتێ ژی ئەم حەزدکەین خــودێ ببینین، و دلــوڤانیێ ب مە بــبەت، بەروڤاژی تــرسێ د دونیاییێدا ئەم ژ خــودێ دتــرسین و پەرســتنا وی دکەین ژبەر تــرسـا خــودێ، بەلێ ل قیامەتێ تــرس نــامینیت نەوەکی مەحەبەتێ یە کو ل دونیایێ و ئــاخــرەتێ یا هەی، بەلێ تــرس بتنێ یا د دونیاییێدا وەکی خــودایێ مەزن دبێژیت:

﴿ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ ﴾ سُوۡرَةُ يُونُس نێ هندی وەلیيێن خودێنە چ ترس ژ عـەزابا خودێ ل ئاخـرەتێ ل سـەر وان نینە، ئەم ب خـەم ناکەڤن ل سـەر وێ بـارا د دنیاییێدا نەگەهشتییە وان.

ڤێجا ترس ئانکو پاشڤەلێدانە و قەدەغەکرنا دەرکەتنێ یە ژ ڕێکێ، ترس دێ وەل تە کەت تە پـــاشڤەلێــــــدەت و تە قەدەغەکەت تــــو ژ ڕێکێ ب دەرکەڤی، بەلێ مەحەبەت ئەوە تـو ل سەر ڕێکا وی تشـتێ تـو حەز ژێ دکەی بمینی، و ئەڤ حەزژێکرنە وەل تە دکەت تـــو بمینیە ل سەر ڕێکا خـودێ، و پیڤەرێ ڕێڤەچوونا تە دێ بۆ تە دیارکەت کا تـو چەنـد حەز ژێ دکەی، ئەگەر تـــو یێ لاوازبی ل سەر ڕێکا خــــودێ، ئـــانکو مەحەبەتـا تە ژی یا کێمە بۆ خـودێ، ئەگەر تـو یێ بهێزبی ل سەر ڕێکا خــودێ ئەو مەحەبەتـا تە ژی یا زێدەیە بۆ خــودێ، ترس (خــوف) ژی مــرۆڤی قەدەغەدکەت کو مــرۆڤ ژ ڕێکێ بــدەرکەڤیت و هیڤی (ڕەجــا) مرۆڤی د هاژوت و مرۆڤی پاڵددەت، ڤێجا ئەڤە بنەمایەکێ گەلەک مەزنە دڤێت مرۆڤ یێ هشیار بیت.

(حِينَ تَـقْصِدُ)دەمێ تـو بەرەڤ خـودێڤە دچی، ﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾ ﴾ سُوۡرَةُ الزُّمَرِ ئـــانکۆ: ئـــەوێــن هـــە یێـن بــوتــپەرێس دوعــایــان ژێ دکـەن د گـەل خــودێ ژ پێغەمـبەر وچـاك وملیاکەتان، ئەو بخۆ ب کرنا وان چاکییێن ئەو دشێن بکەن خۆ نێزیکی خودایێ خۆ دکەن، هیڤیێ دخوازن کو خودێ دلوڤانییێ ب وان ببەت و ئەو ژ عـەزابـا وی دتـرسـن، هندی عـەزابـا خـودایێ تـەیـە ئـەوە یـا کـو پێدڤییە بەنی ژێ بترسن و خۆ ژێ بدەنە پاش.

٤٢- وَقَلْبَكَ طَهِّرْهُ وَمِنْ كُلِّ آفَةٍ * وَكُنْ أَبَدًا عَنْ عَيْبِهِ تَتَفَقَّدُ

خۆ زەحـمەت بـدە د پـاقـژكرنـا دلـێ خۆدا، و دلـێ خۆ پـاقـژ بكە ژ هەر ئاتافەكێ و هەر بەلایەكێ، تو ژ هەمی تشتان بپارێزە كا تو چاوا لەشێ خۆ پـــاقـــژ دكەی و دپـــارێزی ڕۆژانە ژ پیساتییێ، ڤێجا دل حەقتر و ژ هەژیترە، و دل نەسـاخ دبیت كا چـاوا لەشێ مـرۆڤی نەسـاخ دبیت، پەرتووكا (امراض القلوب و شفائە) گەلەكا گرنگە بەحسی نەخۆشییێن دلی دكەت، ئێش نە ئەوە تو بتنێ بریندار و نەساخ ببی، بەلـێ دلـی ژی ئێشێن خۆ یێن هەین و چارەسەرییا وان بـزەحـمەتترە هندەك جـاران، هـــزرێن مـــرۆڤی پشـــبینییێن مـــرۆڤی، و بـــاوەرییا مـــرۆڤی دكەڤنە د مەتـــرسییێدا، دڤێت مـــرۆڤ بەردەوام یێ هشیار بیت، دڤێت مـــرۆڤ بـزانیت دێ چـاوا دلـێ خۆ پـاقـژ كەت، پـاقـژییا دلی ژی ب تەوحیدێ و ئیخلاسێ یە و ب ڕاسـتگۆییێ یە، و ئـاقاكرنـا دلی ژی ب كاروكریارێن دلی یە كاروكریار ژی ئەوە مـرۆڤ ژ خـودێ بترسیت و حەز ژێ بكەت و مرۆڤ دلـێ خۆ ب سلامەت بێخیت، (ابن القیم) د پەرتووكا (الفوائد)دا دبێژیت: دل نەسـاخ دبیت كا چـاوا لەش نەسـاخ دبیت، بەلـێ شیفایا وێ ئەوە مـــرۆڤ تەوبە بكەت، و خۆ بـــپارێزیت، و هەروەســـا ئەڤ دلە ژەنگی دبیت كا چـاوا ئـاسـن ژەنگی دبیت، و پـاقـژكرنـا وی ب زكری یە، و هەروەســا ئەڤ دلە ڕویس دبیت كا چـاوا مـرۆڤ ڕویس دبیت، دەمێ جلكێن خۆ دئێخیت، و خەملا وی و جلكێن وی تەقوایە،

و هەروەسا ئەڤ دلە تێهنی و برسی دبیت کا چاوا مرۆڤ تێهنی و برسی دبیت، و تێربوون و خوارن و ڤەخوارنا وی ژی نیاسین وحەزژێکرنا خودێ یە، و تەوەککولا(پشتبەستنا) ل سەر خودێ یە، و مرۆڤ ل خودێ بزڤریت، ڤێجا بەردەوام ژ وان کەسان بە یێن ل عەیب و کێماسییێن دلێ خۆ دگەرییێت، و پشکنیت و لێدگەرییێت کا چ هەیە؟ و بەرێخۆ ددەتە ئێشین دلێ خۆ، کا چ هەیە؟ و چارەسەر دکەت، بەردەوام بە ل سەر پاقژکرنێ، کا چاوا ڕۆژانە دەیکێن مە مالێ پاقژ دکەن، دا ئەگەر تشتەك کەتبیتە وێرێ پاقژ ببیت، ڤێجا لێبگەرە ئەگەر حەسیدیەك تێدا هەبیت نەهێلە، و ئەگەر شەرم ناکەی هشیاربە شەرما خۆ بزڤرینەڤە، و هەر کاروکریارەکا دلی تو سەحکەیێ و لێبگەرە بەری مەزن ببن و تو نەشێ چارەسەر بکەی، چونکی پاش دێ ڕویرەشی گەهیتە تە ل دونیایێ و ئاخرەتێ ئەڤە ژی ل دیڤ نەجاسەت و پیساتییا دلێ وی و خرابییا دلێ وی، چونکی ئەگەر مروڤ ل کێماسییێن خۆ بگەریت و چارەسەربکەت مرۆڤ ناگەهیت بچیت ل دویڤ عەیبێن خەلکێ بگەریت .

٤٣- وَجَمِّلْ بِنُصْحِ الْخَلْقِ قَلْبَكَ إِنَّهُ * لَأَعْلَى جَمَالٍ لِلْقُلُوبِ وَأَجْوَدُ

تو دلێ خۆ پاقژ بكە و تازە بكە و بخەملینە ب شیرەتكرنا خەلكی، ئەڤە جوانترین و بلندترین و مەردترین تازەتی و جوانییە بۆ دلان.

ڤێجا تو بەردەوام دلێ خۆ ب خەملینە ب شیرەتكرنا خەلكی و ئەڤە یا داخوازكرییە ژ مرۆڤێن موسلمان كو شیرەتان (نەسیحەتان) ل خەلكی بكەت و غشێ لێ نەكەت، چونكی غش هەڤدژی شیرەتێ یە پێغەمبەرێ مە ﷺ سێ جاران دبێژیت (دین نەسیحەتە) ڤێجا دبێژن مە گۆتی بۆ كێ گۆت: ئەڤ نەسیحەتە بۆ خودێ و پێغەمبەرێ خودێ و سەركردە و سەرۆكێن موسلمانان و بۆ گشت موسلمانان.

ڤێجا نەسیحەت ژی ئەوە تە بڤێت خێر بگەهیتە تە و بگەهیتە خەلكێ ژی.

ئەوا تە دڤێت نەگەهیتە تە، نەگەهیتە خەلكی ژی.

تە دل ب خەلكێڤە هەبیت تو دلوڤانیێ ب بچویكێن وانا ببەی، تو رێزێ ل مەزنێن وان بگری، بۆ خەما وان بخەم بكەڤی، و بۆ كەیفا وان بكەیف بكەڤی، تو حەزبكەی خەلك بگەهیتە ئێك، و بسەر بكەڤن ل سەر دوژمنێن خۆ، تو حەز دكەی نەخۆشی و ئەزیەت ل سەر وان نەمینیت، ئەگەر تە ئەڤە كر ئەڤە جوانترین و تازەترین تشتە.

٤٤- وَصَاحِبْ إِذَا صَاحَبْتَ كُلَّ مُوَفَّقٍ * يَقُودُكَ لِلْخَيْرَاتِ نُصْحًا وَيُرْشِدُ

ئەگەر تۆ هەڤالينيێ بكەى هەڤالينيا مـرۆڤەكێ مـوەفەق بكە، ئـانكو هەڤالێن خۆ ژێبگرە نە كو هەر كەسەكێ هەبيت تـو هەڤالينييا وى بكەى، هەڤالينييا مـرۆڤەكێ بـاش و پـاقـژ بكە، پێغەمـبەرێ مە ﷺ دبێژيت: (مـرۆڤ يێ ل سەر دينێ هەڤالێ خۆ ڤێجا بـلا ئێك ژ هەوە بەرێخۆ بدەتێ كا دێ هەڤالينيا كێ كەت).

كا هەڤالێن تە دچـاوانە هەمـا تـو ئەوى، نينە تـو بێژى هەڤالێن مـن دخـرابـن ئەزێ بـاشـم، ئـانكو بۆ مـرۆڤـێ بـاوەردار نينە هەر كەسەكێ هەبيت دگەل بـگەريت، و دگەل بيت، ئەڤە ژبلى هـندێ ئەگەر تـو يێ نەسيحەتێ بى و شيرەتـا لێ بكەى، بەلێ كو تـو بكەيە دوست و هەڤال و خۆشـتڤى بۆ خۆ ئەڤە نـاچێبيت، و تەوفيق ژى ژ دەڤ خـودێ يە، دڤێت مـرۆڤ ئەگەرا بجهبينيت، ئەگەر ل سەرڤە ديت مـرۆڤەكێ بـاشە و خێر دڤێت و نڤێژا دكەت، و پـارێزگـارييێ لێدكەت، و قەدرێ دەيبابـان دگـريت، ئەگەر يێ بـاش بـوو دێ بەرێ تە دەتە خێرێ و ئەڤ هەڤالێ بـاش دێ تە هـاژووت بۆ كارى خێرێ و بۆ شيرەتێ و دێ ڕاستەڕێ بى، چـونكى هەڤـال كـارتێكرنێ ل هەڤالێ خۆ دكەت، د دەرگەهێ خێرێ و يێ شەرى ژى دا، وەكى پێغەمـبەرێ مە ﷺ گۆتى: (نمـوونـا هەڤالێ چـاك و هەڤالێ خـراب وەكى هەلـگرێ مسكێ يە و ئـاسـنگەرى ڤێجا خـودانێ مسكێ يان دێ هـندەكێ ل تە ڕەشينيت، يان دێ بۆ خۆ ژێ كرى،

یان دێ بۆ خۆ بێهنەکا خۆش ژێ بینی، و ئاسنگەر یان دێ جلکێن تە سوژیت یان دێ بێهنەکا نەخۆش ژێ بینی).

هەرکەسەکێ هەڤالینیا داخـــوازکەرێ زانینێ بکەت دێ بینی ئەو ژی یێ پێکولان دکەت فێری زانینێ ببیت.

هەرکەسەکێ هەڤـالیـنیـا ئێکی بکەت ژ عـــابـــدان بیت دێ بینی دێ چاڤلێکەت.

هەرکەسەکێ هەڤـالیـنیـا کەسەکی بکەت کـو پیـشەیەک (میـهـنەیەک) ل دەڤ هەبیت دێ ئەوژی وەکی وی فێرببیت.

٤٥- وَإِيَّاكَ وَالْمَرْءَ الَّذِي إِنْ صَحِبْتَهُ * خَسِرْتَ خَسَارًا لَيْسَ فِيهِ تَرَدُّدُ

و هشیاربە کو تـــو هەڤالینییا کەسەکێ بکەی، ئەگەر تـــو بکەی تـــو خـــوســـارەت ببی، خـــوســـارەتیەکا بێگومـــان ئەڤە دێ مە هشیار کەت ژ هندێ کو مرۆڤ هەڤالینیا هەمی کەسان نەکەت، وەك مرۆڤێن خراب و مرۆڤێن گونەهکار و فاسد، چونکی دێ کارتێکرنا وی گەهیتە مرۆڤی، و دێ کارتێکرنێ ل مرۆڤی کەت د دینێ مرۆڤی و مێشکێ مرۆڤیدا.

و ژ وان هەڤـالێـن خـــراب یێـن کۆ دڤی زەمـــانی دا پەیـدا بـــووین، کۆ خـــرابترن ژ هەڤالێن مـــروڤ، وەکی کەنـــالێن تەلەفـــزیونێ و ســـایت و پـلاتـفورمێن ئەنترنێتێ، کۆ بڤێ چەنـدێ خەلەتی و خـرابی و گۆنەهـ و تـــاوان یا بـــســـانـــاهیتر کەفتی، وکاریگەریا وێ دژوارتـــر ژ یا دگەل هەڤالان.

ڤێجا یا فەرە مـروڤ گەلەكێ هشیاربـت ژڤان جـورە سـایت و تـورێن جڤاكی و تەلەفزیونان، و بۆ كارێ باش و خێرێ بكار بینیت.

٤٦- خُذِ العَفْوَ مِنَ أَخْلَاقِ مَنْ قَدْ صَحِبْتَهُ * كَمَا يَأمُرُ الرَّحْمَنُ فِيهِ وَيُرْشِدُ

ئەڤ بەیتە یا ژ ڤێ ئایەتێ وەرگرتی: ﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ١٩٩ ﴾ سُورَةُ الأَعْرَافِ ئـانكۆ: ئەی مـحەمەد - تـو و ئـوممەتا خۆ- ڕەوشت وكریارێن چاك ژ مرۆڤان قەبویل بكەن، نەكو تشتێ زێدەی شیانێن وان، تو فەرمانێ ب هەر گۆتنەكا باش و كارەكێ جوانێ هەبیت بكە، تو پشت بدە هەڤڕكییا د گەل نەزان و كێم فامان.

گەلەك ژ ئەهلێ زانینێ دبێژن ئەڤە گشتگیرترین ئـایەتە د دەرگەهێ ئـاداب و ئەخلاقیاتاندا، و هەمـا بەسی مـرۆڤی یە مـرۆڤ ڕامانا ڤێ بزانیت و كار ل سەر بكەت.

شێخێ ئیسلامێ (ابـن تیمیه) دبێژیت: ئەڤێ ئـایەتێ هەمی ڕەوشـتێن جوان و پیروز یێن لێ كومبووین، هەر ڕەوشتەكێ جوان ژ كەسێن باش وەربـگرە، و ڕەوشـتێن خـراب ژێ وەرگـرە ب عەفـوویێ و لێبورینێ و نەرمیێ، دبیت ئەڤە وی پـاڵدەت بۆ ڕەوشـتێ جـوان و خۆ بـگوهۆریت و ژ تە بگریت، كا چاوا خودایێ مەزن فەرمان ل مە كرییە هوسا دڤێت سەرەدەرییێ ل گەل وان بكەین و ئەم ڕاستەڕێ كرین.

دڤێت دەمێ کەسەك خـــرابیێ و ڕەفـــتارەکا خـــراب دگەل تە یـان بەرامـــبەری تە بکەت، تۆ ڤێ چەنـــدێ ب دەلیڤە بـــزانی کۆ وانەیەکا ڕەوشـتی نیشا وی بـدەی، و ئەو ژ تە فێر بـبت، نە کۆ بـابەت بەروڤاژی بـبت کۆ مـروڤێ خـودان ڕەوشـتێ جـوان کارتێکرن لێ بهێتە کرن و خۆ وەکی وی کەسێ ڕەوشــت نـزم و کرێت بکەت، و ژ ئـاسـتێ خۆ بهێتە خــوار، بەلکۆ دڤێت کەسەکێ لـسەر خۆ بــت، وکەربـا خۆ داعــویرت، و لێبورین لـدەڤ هەبـت، دا کۆ خەلک مـفای ژ ڕەوشـتێ وی یێ جـوان ببینن، و ببیتە پیشەنگ بۆ دەوروبەران.

٤٧- تَرَحَّلْ عَنِ الدُّنْيَا فَلَيْسَتْ إِقَامَةً * وَلَكِنَّهَـا زَادٌ لِمَـنْ يَتَزَوَّدُ

دونیایێ بۆ خۆ نەکە بار و پشتێ و جهێ ئاکنجیبوونێ و جهێ مانێ، چونکی نە جهێ مانێ یە مالا ڤەگوهاستنێ و وەغەرێیە.
ئەڤ دونیایە دێ چیت و ئەهلێ وێ ژی دێ چیت و نـامینیت ئەم یێن تێدا قەدەرەکە و دەمەکە ژ ژیانێ و پشتی هینگێ دێ بارکەین، ئیمامێ عـلی دبێـژیت: دونییا یـا دچیت ب پـــاشڤە و ئەم دێ وێ هێـلن یـا ل پشـت مە، و ئـاخـرەت یا ل بەراهیکا مە و هەر ئێك ژ وان ژی زارۆکێن خۆ یێن هەین، دونیایێ ژی و ئـــاخـــرەتێ ژی، ڤیجا هـــوین نەبـــنە ژ زارۆکێن دونیایێ ببنە زارۆکێن ئاخرەتێ، چونکی ئەڤروکە د دونیاییێدا کارێ هەی و حساب نینە و ل ئاخرەتێ حسابا هەی و کار نینە.

هندەك ژ حەكیمان دبێژن: ئەم دمینن عەجێبگرتی ژ وان كەسان یێن دونییا پشتا خۆ ددەتە وان و ئاخرەت بەرەڤ وانڤە دهێت، بەلێ ئەو مژویلن ب وی تشتیڤە یێ پشتا خۆ ددەتە وان، بەحسی دونیایێ و پشتا خۆ ددەنە وێ یا بەرەڤ وانڤە دهێت، بەحسی ئاخرەتێ.

مرۆڤ دڤێت د ڤێ دونیاییێدا وەكی ڕێڤینگەكێ بیت (د دونیاییێدا وەكی مرۆڤەكێ غەریب یان ڕێڤینگەكی بە) ، ابن عمری خودێ ژوان ڕازی بت دگۆت: ئەگەر ل تە بوو ئێڤار چاڤەرێ سپێدێ نەبە، و ئەگەر ل تە بوو سپێدە چاڤەرێ ئێڤاری نەبە، و هندەك ژ ساخلەمییا خۆ هەلبگرە بۆ نەساخییا خۆ، و هەروەسا ژیانا خۆ بۆ مرنا خۆ بپارێزە، ئانكو تو خۆ بەرهەڤبكەی و پارێزگارییێ ل نڤێژێن خۆ بكەی، و خۆ دویربێخی ژ حەرامییێ، چونكی كا تو چ دچینی دێ وی هەلینی.

پێغەمبەر ﷺ دبێژیت: من خێرە دگەل دونیایێ هندیكە نموونا من و دونیایێ یە وەكی زەلامەكی یە ل بن دارەكێ نڤست و پاش ئەو دارە هێلا و چوو، ئەڤەیە دونیا.

(وَلَـٰكِنَّهَا زَادٌ لِمَنْ يَتَزَوَّدُ) بەلێ دونیا بۆ هندێ یا باشە كو تو بۆ خۆ كارەكێ تێدا كومبكەی، و تشتەكی لبەراهیا خۆ فرێكەیە قیامەتێ.

تو چ بچینی دێ بەرهەمێ تە ئەو پێڤەهێت ڕۆژا قیامەتێ، تو خێرێ بچینی دێ بەرهەمێ خێرێ و چاكیێ و پاداشتی بینی، تو خرابیێ بچینی دێ بەرهەمێ وێ عقوبێ و سزای بینی ﴿ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ ۚ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾ ﴾ سُورَةُ البَقَرَةِ

ئانكۆ: وهوین زادەكێ ژ خوارن وڤەخوارنێ بۆ وەغەرا حەجێ د گەل خۆ ببەن و زادەكێ ژ كارێن چاك بۆ ئاخرەتێ، چونكی هندی تەقوایە باشترین زادە، ژ من بترسن گەلی خودان مێشكان.

٤٨- وَكُنْ سَالِكًا طُرْقَ الَّذِينَ تَقَدَّمُوا * إِلَى المنْزِلِ البَاقِي الَّذِي لَيسَ يَنْفَدُ

و تو ل سەر وێ ڕێكێ هەرە ئەو ڕێكا پێشین ل سەر چووین ژ صەحابی و سەلەفێن، مە خودێ ژ هەمیان ڕازی بیت: ﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾ ﴾ سُورَةُ التَّوْبَةِ ڤێجا بۆ مەسەلێن دینی ل دویڤ وان هەرە، چونكی ئەڤە ئەون یێن دبنە چاڤلێكەر بۆ مە.

ابن مسعود خودێ ژێ ڕازی بیت، دبێژیت: هەر كەسەكێ بۆ خۆ ل ڕێك و ڕێبازەكێ بگریت بلا ڕێكا ئەوێن مرین بگریت، بەحسی صەحابییان.

ئەڤە صەحابیێن پێغەمبەرینە ﷺ ئەوان ژیانا خو یا بوراندی و ب ڕێڤەبری ل سەر ڕێكا ڕاست و یا موستەقیم و بەرەڤ ئاخرەتێڤە چووین، و كارێ چاككری، ئەڤە پێشەنگێن مەنە و چاڤلێكەرێن مەنە، هەر كەسێ ل دویڤ ڤان بچیت بەرزە نابیت و دلنەخۆش نابیت.

٤٩- وَكُنْ ذَاكِرًا للّهِ فِي كُلِّ حَالَةٍ * فَلَيْسَ لِذِكْرِ اللَّهِ وَقْتٌ مُقَيَّدُ

تــو بەردەوام بە ل سەر زکرێ خــودێ د هەر ڕەوشەکێدا تـو د چ کاودان دابی، چــونکی زکرێ خــودێ چ دەمێن دەســتنیشانکری نینن، ئەڤە هندێ دگەهینیت کو مرۆڤ پیتەی بدەتە زکرێ خودێ د هەمی ڕەوش و سەروبەرێن خۆدا، د هەمی کاروبــارێن خۆدا، و مــروڤ نە ژ وان بیت یێن بێ ئاگەهـ ژ زکرێ خودێ، هەر وەکی د سەحیحا موسلمیدا هاتی دەیکا مە عـایشە دبێژیت: (هـندیکە پێغەمـبەرێ خـودێ بـوو ﷺ زکرێ خودێ دکر د هەمی دەمێن خۆدا و د هەمی سەروبەرێن خۆدا).

ڤێجا یێ ڕینشتیبا، یان یێ درێژکری، یان یێ ژ پێرڤە، یان هــاتــبا یان چووبـا وی زکرێ خـودێ دکر، و چ شێوازێن دەستنیشانکری نینن کو تــو بێژی ئیلا ئەز ژ پێرڤە بــم یان ئەز ل مــزگەفتێ بــم یان دڤێت ئەز ل سەر سـجادکێ بــم. پێغەمـبەری مە ﷺ ژ هەمی کەســان پتر زکرێ خــودێ دکر، چــونکی زکرێ خــودێ چ دەمێن دیارکری نینن و یێ ڤەکرییە د هەمی دەمــانــدا چ شەڤ بیت چ ڕۆژبیت تــو دشێ زکرێ خــودێ بکەی، بەلێ هــندەك ئەزکار مەیێن هەین یێن گــرێداینە ب هندەك دەمانڤە وەکی زکرێ سپیدێ و ئێڤاران و پشتی نڤێژان، بەلێ ئەم بەحسی زکری ب گشــتی دکەین و هــندەك زکرێن یێن هەین ب ئەگەرانڤە گرێداینە بۆ نموونە: ئەگەر باران هات کا دێ چ بێژی، یان ئەگەر تــو هــاتییە دژوورڤە یان دەرکەڤتی، بەلێ زکرێ ڕەهــا چ دەم بۆ نینە چ دەمێ تە دڤێت تو دشێ زکرێ خودێ بکەی.

٥٠- فَذِكْرُ إِلهِ الْعَرْشِ سِرًّا وَمُعْلَنًا * يُزِيلُ الشَّقَا وَالهَمَّ عَنْكَ وَيَطْرُدُ

زکرێ خــودایێ عەرشی بکە، چ تــو ب نهێنی د نەفــسا خۆدا یان ژی ب ئەزمانێ خۆ بکەی، ئەڤ تشتە دبیتە ئەگەرێ نەهێلانا بەخترەشییێ و بەرتەنگییێ و ژیانا نەخۆش ل سەر مرۆڤی لاددەت.

ئەڤە مـفایێن زکرێ خـودێنە، ڤێجا ئەگەر ئەڤ نەخۆشییە نەمـان دێ بەخــتەوەری و خۆشــگوزەرانی هێتە جهی و ئەڤ زکرە دبیتە ئەگەر کو مـرۆڤ ژیانەکا خۆش بـبورینیت و چـاڤێن مـرۆڤی گەش بـن، و نەفـسا مـرۆڤی ئــارام بیت، و دلێ مـروڤی خـوشــبیت، و خەم و کوڤانــان ژی نــاهێلیت، بەلکو دبیتە ئەگەرێ پـــاقــژی و بەرفــرەهی و نەرمییا دلی، چونکی زکر دەرمانێ دلایە و نەخۆشی و نەساخییان ڕادکەت، و زکرێ خـودێ مەزنترین چارەسەری و دەرمانە بۆ نەخـوشییێن دلی، و هەمی خەم و کوڤان و دەرد و کول ژ دەڤ مرۆڤی ناچن ئەگەر ب زکرێ خودێ نەبیت، چـونکی بتنێ دل ب زکرێ خــودێ ئــارام دبیت وەکی خـودایێ مەزن دبێـژیت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكْرِ اللَّهِ ۗ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾﴾ سُورَةُ الرَّعْدِ ب زکــرێ خــــودێ و ب بیــرئیــنـــان و بەحسکرنا خودێ دل ئارام دبن.

هەتـا پێغەمـبەرێ مە ﷺ د فەرمـوودەیەکێدا بەحـس دکەت کو ئەو دلێ زکر تێدا نەبیت هەمـا یێ مـرییە دبێژیت: (نمـوونـا وی کەسێ خـودێ دئینیتە بیرا خۆ،

و زکرێ خـــودێ دکەت و یا وی کەسێ زکرێ خـــودێ نەکەت وەکی نمـوونـا مـروڤێ سـاخ و مـرییە)، ڤێجا کا مـروڤێ سـاخ و مـری چەنـد ژێکجودانە هند مروڤێ زاکر و یێ غافل ژێکجودانە.

٥١- وَيَجْلِبُ لِلْخَيْرَاتِ دُنْيًا وَآجِلًا * وَإِنْ يَاتِكَ الْوَسْوَاسُ يَوْمًا يُشَرِّدُ

ئەڤ زکرە دێ خێر و بەرەکەت و باشیێ و چاکیێ بدەست تەڤە ئینیت د دونیاییێدا، ئـانکو دێ بییە خـودان سـاخـلەمیەکا خۆش و لەشەکێ بهێز، و ئەقـلەکێ سـافی، و ژیانەکا خۆش و بەخـتەوەر، و گەلەك ژ وان تشـــتێن دی ژی کو بڕێکا زکری بـــدەســـت مـــرۆڤیڤە دهێن، و ل ڕۆژا قیامەتێ ژی دێ خێر و خێرات بــــدەســــت تەڤە هێن و ئەڤە مەزنترە، بەلکو مـــرۆڤ دشێت بێژیت تشـــتەك نینە پتر خێر تێدابیت و پتر بەلا و موسیبەتـان ژ مرۆڤی بدەتە پاش وەکی زکرێ خودێ، مفایێ دوویێ ژ زکری ئەوە ئەگەر شەیتان و وەســـواســـا وی بهێت ب زکرێ خـــودێ ئەڤ وەســـواسە نـــامینیت، چـــونکی غەفـــلەت و بێ ئـــاگەهی ژ زکرێ خودێ دبیتە ئەگەرێ وەسواسا شەیتانی.

(ابـــن القیم) دبێژیت: ئەگەر چ خێر و مـــفا د زکریدا نەبـــن، هەمـــا ئەڤە بتنێ بیت بەسی مـــــروڤییە و ژ هەژی هـــــندێیە ئەزمـــــانێ عەبـــــدی نەڕاوەســـتیت هەمـــا بەردوام زکری بکەت، چـــونکی چ تشـــت مـــروڤی ناپارێزیت ژ دوژمنی زکر تێنەبیت، و شەیتان دوژمنێ مرۆڤییە و ئەگەر تە بڤێت بۆ خۆ کەلـــهەکێ چێکەی دا خۆ بـــپارێزی دێ زکرێ خـــودێ کەی،

و شەیتان و دوژمنێن مرۆڤی دهێنە مرۆڤی دەمێ مروڤ یێ بێ ئاگەهـ بیت، بەلێ ئەگەر مرۆڤی زکر کر ل وی دەمی مرۆڤ یێ بێ ئاگەهـ نینە چ گاڤا شەیتانی دیت تو سستبووی و تو بێ؟ئاگەهـبووی دێ خۆ هاڤێتە تە و دێ تە نێچیرکەت، ئەگەر تە زکر کر دێ پاشڤەچیت و دێ خۆ ڤەشێریت و دێ بچویك بیت.

خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾﴾ سورة الزخرف و هەچییێ پشت بدەتە زکرێ خودایێ پڕ دلوڤان، کو قورئانە ئەم دێ د دنیاییێدا شەیتانەکێ ب ویڕا بەردەین دا ئەو وی سەردا ببەت، ڤێجا ئەو شەیتان هەر دێ ل گەل وی بیت.

هەروەسا ژ کیستێ پێغەمبەرێ مە ﷺ یێ هاتی کو گۆتییە زەکەرییا ﷺ یا گۆتییە قەومێ خۆ هندیکە خودێ یە فەرمان یا ل من کری ب پێنج کاران، و ئەز فەرمانێ ژی ل هەوە دکەم هوین ژی ڤان کاران بکەن، ئێك ژ وان کاران ئەوبوو گۆت ئەز فەرمانێ ل هەوە دکەم هوین زکرێ خودێ بکەن .

٥٢- فَقَدْ أَخْبَرَ الْمُخْتَارُ يَوْمًا لِصَحْبِهِ * بِأَنَّ كَثِيرَ الذِّكْرِ فِي السَّبْقِ مُفْرِدُ

یا هــاتی کو پێغەمــبەرێ مە ﷺ یا گۆتییە هەڤالێن خۆ، ئەوێ گەلەك زکــرێ خــــودێ دکەت ئەو دێ دەتە پێــشییــا هەڤــالێــن خۆڕا، وەکی بەریکانەیەکێ ئەڤە ژی مــــفایەکێ گەلەکێ مەزنە ژ مــــفاییێن زکری کو پێغەمبەرێ مەﷺ مرۆڤێن زاکر هوسا ییێن هەلبژارتین ئەو ییێن ئێکێ نە د بەریکانێدا و دەستپێکێ ئەو دگەهیتە خودێ و خێر و پاداشتێ وی، ئەڤ کەسێن کو ل ڕازیبوونا خـــودێ و ل پـــاداشـــتێ خـــودێ دگەرییێن، هەمی ییێن د بەریکانەیەکێدا و یێ ل دەســتپێکێ دچیت ئەوە یێ کو گەلەك زکرێ خودێ دکەت.

(ابـن القیم) دبێژیت: (کارکەرێن ئـاخـرەتێ ئەوێن بۆ ئـاخـرەتێ کاردکەن هەمی ییێن د بەریکانەکێدا و مـــرۆڤێن زاکر ئەون ییێن ل بەریکا هەمییان د وێ بەریکانەییێدا).

ئەڤە ژی بەڵگەیە ل سەر وێ گۆتــنا پێغەمــبەری ﷺ دەمێ د سەحیحا موسلمیدا هاتی گۆتی: (ئەڤێن موفرەد دانە پێشییا خەلکیڕا و بـوونە ییێن ئێکێ) وان گوتێ یا رسول الله موفرەد کیشکن وی گوت: (ئەون ییێن گەلەك زکرێ خودێ دکەن ژ ژن و زەلامان).

٥٣- وَوَصَّى مُعَاذًا يَسْتَعِينُ إِلَهَهُ * عَلَى ذِكْرِهِ وَالشُّكْرِ بِالْحُسْنِ يَعْبُدُ

مـــفايەكێ دی یێ زکری پێغەمـــبەرێ مە ﷺ وەسییەت ل هەڤالـێ خۆ معازێ کوڕێ جەبەلی کری کو ئەو داخـوازێ ژ خـودایـێ خۆ بکەت کو هـــاریکارێ وی بیت ل سەر زکری، و ل سەر شـــوکرکرنێ، و ل سەر عیبادەتکرنەکا جـوان، ئەڤ هەر سێ داخـوازییە تشـتێن گەلەك پیرۆز و موبارەکن، مرۆڤ داخواز ژ خودێ دکەت.

ئەڤە ژی د فەرموودەیەکێدا یا هـاتی ئەو ژی یا ب نـاڤودەنگە فەرموودا (المسـلسل بـالمـحبة)، پێغەمـبەرﷺ دبێژیتە مـعازی: ئەی مـعاز ئەز ب خـــودێ کەم، ئەز حەز ژ تە دکەم، و جـــارەکا دی ژی گـــوتێ: ئەز ب خـــودێ دکەم ئەز حەز ژ تە دکەم، و گۆتـێ ئەز وەسییەتـێ ل تە دکەم تـو پشـتی هەر نڤێژەکێ نەهێلە ئیلا تـو بێژی: (اللـهم أعـني علـى ذكرك وشكرك و حسن عبادتك).

ئـانـکو: ئەی خـودایێ مـن تـو هـاریکارییا مـن بکە ل سەر زکرێ خۆ و شوکرا خۆ و پەرستنەکا جوان.

ڤیجا وەکی زانا دبێژن دروستە تو بەری سلاڤا ملان بێژی، یان پشـتی سلاڤێ، یا گرنک ئەوە مرۆڤ نەهێلیت پشـتی هەمی نڤێژان بێژیت.

تایبەتمەندکرنا ڤان هەر سێ زکران بەڵگەیە ل سەر پیرۆزی و مەزناهییا وان .

٥٤- وَأَوْصَى لِشَخْصٍ قَدْ أَتَى لِنَصِيحَةٍ * وَقَدْ كَانَ فِي حَمْلِ الشَّرَائِعِ يَجْهَدُ
٥٥- بِأَنْ لَا يَزَلْ رَطْبًا لِسَانُكَ هذِهِ * تُعِينُ عَلَى كُلِّ الْأُمُورِ وَتُسْعِدُ

ئەڤە مــــفايەكێ دى يێ زكرييە، ئەوە كو هـــــنديكە زكرە، كرنـــا خێران و هێلانا خرابييان ل سەر مرۆڤی ب ساناهی دکەت، ڤێجا هندی مرۆڤ زکرێ خودێ پتر بکەت، پتر کاروکریارێن مرۆڤی بۆ مرۆڤی ب ساناهی دکەڤن، پتر فەرمــــانێن خـــودێ (وەکی: نڤێژ و ڕۆژی و زەکات) ل سەر مـرۆڤی ب ســانــاهی دکەڤن، و هێلانـا خــرابييان ژی ل سەر مە سڤك دبيت و ئەڤ بەيتە بەحسی وێ فەرموودەیێ دکەت یا (ئیمامێ ترمذی و ئیبن مــاجە) خـــودێ ژێ ڕازیبیت بیت ژ کیستێ (عـــبدالــلە کوڕێ بـوسری) خــودێ ژێ ڕازی بیت گۆت زەلامەك هـاتە دەڤ پێغەمـبەرێ خــودێ ﷺ گۆتێ هـنديكە ئەحكامێن ئيسلامێنە شەريعەتێ ئيسلامێ يە يێن ل سەر مـن بـووين گەلەك، تــو تشـــتەكێ بێژە كو ئەز خۆ پێڤە بگرم، گۆتێ: بلا بەردەوام ئەزمانێ تە يێ تەربيت ب زكرێ خودێ.

بەلێ دڤێت ئەم خەلەت د ڤێ فەرموودەیێ نەگەهین، ئەرێ مەرەما ڤی زەلامی ژ ئەڤێ داخــوازیێ چییە، ئەوە کو پێغەمـبەرێ خــودێ ﷺ وی ژ هــندەك ئەحكامـان عەفـو بكەت؟ يان ژی پێغەمـبەرێ خــودێ ﷺ تشـتەكێ بۆ وی بێژیت کو ئەو ڤان ئەحكامـان بكەت، بەلێ ل سەر وی ب ســـانــــاهی بـــن، و نە ب زحـــمەت و گـــران بـــن، بەلێ چ پێنەڤێت یا دووێ یە كو مەرەما پێغەمبەریﷺ ب ڤێ چەندێ ب کرنا زکری دێ

کار ل سەر ب ساناهی بن و عەبدینی و شەریعەت ل سەر مروڤی ب ساناهی بیت، بەلێ مرۆڤێ غافلێ و بێ ئاگەهـ نەشێت ل سەر وی یا گرانە، نەشێت عیبادەتی بکەت (وەکی: نڤێژان ڕۆژییان و هەر عیبادەتەکێ دی)، هەتا ئەگەر مرۆڤ سەحکەتێ پیرەمێرەکێ دانعەمرە یێ ب گوپالییە کو ئەڤە چەندین سالە چەند بانگدەت دچیتە نڤێژێ، بەلێ ئەڤ چەندە وی سار ناکەت ژ عیبادەتی، چونکی ئەڤە ژ فەزلێ زکرییە بێزار نابیت و مەلەل بۆ وی چێنابیت، بەلێ ل بەرامبەری وی دێ بینی گەنجەکێ ب زەڤلەك و بهێز نەشێت دوو ڕۆژان ل سەر ئێک بچیتە نڤێژێ ئەڤە ژی ژ دویرکەفتنا ژ زکرییە ل سەر مرۆڤی.
هەروەسا زکر دەرگەهەکە ژ دەرگەهێن بەختەوەری و ئارامییێ.

٥٦- وَأَخْبَرَ أَنَّ الذِّكْرَ غَرْسٌ لِأَهْلِهِ * بِجَنَّاتِ عَدْنٍ وَالمَسَاكِنُ تُمْهَدُ

ئێك ژ مفایێن دی یێن زکری ئەوە ئەڤ زکرە چاندنا بەحەشتێ یە، ئەگەر تو چاندنەکێ ل بەحەشتێ بۆ خۆ چێکەی دێ ل ڤێرێ زکری کەی، و دێ ل وێرێ بۆ تە بیتە چاندن، ل بەحەشتا بەردوام و هەروهەر، و ئەڤە ژی د فەرموودەیەکێدا یا هاتی کو ئیمامێ ترمذی ژ کیسێ (ابن مسعودی) خودێ ژێ ڕازی بیت کو پێغەمبەرێ خودێ ﷺ دبێژیت: (ئەو شەڤا إسراء و معراج ب من هاتییە کرن من إبراهیم علیه السلام دیت گۆت: یا محەمەد تو سلاڤێن من بگەهینە ئوممەتێ، و بێژە وان کو ئاخا بەحەشتێ یا پاقژە، ئاڤا وێ یا شرینە،

عەردێ وێ یێ ڕاستە و چاندنا ڤێ بەحەشتێ ئەوە تو بێژی: سبحان الله، و الحمد لله، و لا إله إلا الله، و الله اكبر)

ڤێجا هندی تو زەحمەتێ ب ڤان پەیڤانڤە ببەی دێ پتر چاندنا خۆ ل بەحەشتێ بینی، نەوەکی دونیایێ یە تو بچی دارا بچینی و ب کولی هەتا شین دبن، بتنێ دێ زکری کەی ئەو دێ بۆ تە ب ڕێکوپێک کەت و چێکەت ل بەحەشتا (عدن) ئانکو یا هەروهەر و جهێ مانێ و خانی و مالْ و هەروەسا قەسر و قوسیر دهێنە بەرهەڤکرن بۆ وی یێ زکری دکەت، ڤێجا هندی مرۆڤ زکری بکەت دێ پتر خانی و مالْ هێنە بەرهەڤکرن بۆ مرۆڤی.

٥٧- وَأَخْبَرَ أَنَّ اللَّهَ يَذْكُرُ عَبْدَهُ * وَمَعْهُ عَلَى كُلِّ الْأُمُورِ يُسَدِّدُ

ل ڤێرێ مفایەکێ دی یێ زکری دیاردبیت، وەکی خودایێ مەزن ل ئەسمانان بەحسی وی کەسی دکەت یێ کو ل عەردی زکرێ خودێ دکەت، ﴿ فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾ ﴾ سورة البقرة

هوین زکرێ من ل عەردی بکەن و بەحسی من بکەن ئەز دێ ل ئەسمانی بەحسی هەوە کەم.

و هەروەسا پێغەمبەرﷺ دبێژیت: (خودایێ مەزن دبێژیت: ئەگەر بەندە زکرێ من بکەت د نەفسا خۆدا، ئەز دێ بەحسی وی کەم د نەفسا خۆدا، و ئەگەر عەبد زکرێ من بکەت د ناڤ هندەك مرۆڤاندا بەحسی من بکەت، ئەز دێ د ناڤ هندەکاندا بەحسی وی کەم بخێرتربن ژ وان مرۆڤان).

هەروەسا مفایەکێ دی ئەوە دێ خودێ پشتەڤانییا مرۆڤی کەت، و تەوفیقا مرۆڤی دەت، ژبەر وی زکرێ مرۆڤی کری، وەکی د فەرموودەیەکێدا هاتی کو خودێ دبێژیت: ئەز یێ د گەل عەبدێ خۆ هندی ئەو لێڤێن خۆ بلقلقینیت ب زکرێ من و هندی ئەو من بینیتە بیرا خۆ، و ژبەر من لێڤێن وی بلقلقن.

خودێ دێ د گەل مە بیت ب چاڤدێری و پاراستن و زانین و پشتەڤانییا خۆ ، (ابن القیم) دبێژیت: ئەڤ مانا خودایێ مە دگەل مە ب هندێ یە کو خودێ حەز ژ مە بکەت و تەوفیقا مە بدەت و نێزیکی مە ببیت و ئەم بڤێن و هاریکاریا مە بکەت و مە بسەربێخیت، هەروەکی خودێ دبێژیت: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾﴾ سورة النحل هەروەسا ﴿وَٱللَّهُ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ ﴿٦٦﴾﴾ سورة الأنفال هەروەسا ﴿إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَاۖ ﴿٤٠﴾﴾ سورة التوبة ئانکو ئەڤ هەر دوو قەدر و قیمەتەنە کو خودایێ مەزن دێ بەحسی مە کەت، و دێ د گەل مە بیت، خودایێ مەزن دبێژیت: (ئەز یێ د گەل وێ گومانێ یا عەبدێ من ب من دبەت. کا چ هزرێ ب من دبەت و ئەز یێ د گەل وی، دەمێ بەحسی من دکەت و ئەگەر ئەو د نەفسا خۆدا بەحسی من بکەت ئەز دێ د نەفسا خۆدا بەحسی وی کەم، و ئەگەر ئەو د ناڤ کۆمەکێدا بەحسی من بکەت ئەز دێ د ناڤ کۆمەکا ژ وێ چێتردا بەحسی وی کەم).

٥٨- وَأَخْبَرَ أَنَّ الذِّكْرَ يَبْقَى بِجَنَّةٍ * وَيَنْقَطِعُ التَّكْلِيفُ حِينَ يُخَلَّدُوا

هەروەسا ژ مفایێن زکری ئەوە کو ئەڤ زکرە دێ مینیتە د گەل مرۆڤی هەتا د بەحەشتێدا، و ئەهلێ بەحەشتێ کا چاوا مرۆڤ هەناسەیێ دهەلکێشیت، هوسا ل بەحەشتێ دێ زکر بیتە هەناسەیا وان، ئانکو هەناسەیا مرۆڤی زکرێ خودێ یە، یا هاتی د هەر دوو سەحیحێن بوخاری و موسلمیدا ژ کیسێ (ابو هريره)ی خودێ ژێ ڕازیبیت دەمێ پێغەمبەر ﷺ بەحسێ ئێکەم دەستەك و کومێ کری یا کو دچنە بەحەشتێ گۆتی: ئەو سپێدە و ئێڤاران زکرێ خودێ دکەن.

ڕاستە ل بەحەشتێ عیبادەت نامینن، بەلێ بتنێ زکرێ خودێ دمینیت ئەڤە ژی خۆشی و ئارامیەکە د گەل مرۆڤی، (ابن سعدي) دەربارەی تەفسیرا ڤێ ئایەتێ دبێژیت: ﴿دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾﴾ سُوْرَةُ يُونُس گۆت: عیبادەتێ ڤان موسلمانان د بەحەشتێدا ئەڤەیە کو ل دەستپێکێ تەسبیحا خودێ دکەن و خودێ پاقژ دکەن ژ کێماسییان و دویماهییا وێ شوکرا خودێ یە، ڤێجا بێ کو تو زەحمەتێ پێڤە ببەی ل بەحەشتێ دێ هەناسا تە بیتە زکرێ خودێ کا چاوا تو زەحمەتێ ب هەناسەیێڤە نابەی.

٥٩- وَلَوْ لَمْ يَكُنْ فِي ذِكْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ * طَرِيقٌ إِلَى حُبِّ الْإِلَهِ وَمُرْشِدُ

ئەگەر چ مفا و خێر د زكرێ خودێدا نەبن هەما بەسى هندێ يە كو زكر رێكەكە بۆ حەزژێكرنا خودێ، ئانكو ئێك ژ مەزنترين مفايێن زكرى ئەوە كو دێ بيتە ئێك ژ مەزنترين رێكان ژبۆ بدەستڤەئينانا حەزژێكرنا خودێ، ڤێجا هندى ژ تە بهێت گەلەك زكرێ خودێ بكە، و ئەگەر مرۆڤى حەز ژ تشتەكێ كر دێ گەلەك بەحسى كەت، ئەڤە مەزنترين بەلگەيە كو مرۆڤ حەز ژ خودێ دكەت، و هەروەسا دێ خودێ ژى حەز ژ مرۆڤى كەت، و هەر كەسەكێ حەز ژ خودێ دكەت دێ خودێ ژى حەز ژێ كەت ﴿ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ ﴿٥٤﴾ ﴾ سُورَةُ المَائِدَة

(ابن القيم) د پەرتووكا خۆ يا (الوابل الصيب)دا دبێژيت: (هەر كەسەكێ بڤێت ڤيانا خودێ ب دەست خۆڤە بينيت بلا گەلەك زكرێ خودێ بكەت).

٦٠- وَيَنْهَى الفَتَى عَنْ غِيبَةٍ وَنَمِيمَةٍ * وَعَنْ كُلِّ قَوْلٍ لِلدِّيَانَةِ مُفْسِدُ

ئێك ژ مفايێن دى يێن زكرى ئەوە كو زكر نەهێيا عەبدى دكەت ژ غەيبەت و نەميمەتێ. غەيبەت ئەوە: تو بەحسى برايێ خۆ بكەى د تشتەكێدا كو ئەوى پێنەخۆش بيت، ئەگەر ل دەڤ وى هەبيت غەيبەتە، و ئەگەر ل دەڤ نەبيت بوهتان و بێبەختييە، ئەگەر ئەو كەس يێ ئامادەبيت و تو بەحسى وى بكەى ئەو جڤينە (شەتيمەيە)

ئەو ژی گەلەکا ب گونەهە، و هەروەسا نەمیمە: ڤەگوهاستنا ئاخفتنێ یە ژهندەکان ژبۆ خرابکرنا د ناڤبەرا واندا.

ڤێجا زکر دێ مرۆڤی دویرئێخیت ژ ڤان هەمییان، ڤێجا ئەگەر مرۆڤ ئەزمانێ خۆ مژویل نەکەت ب ئاخڤتنەکا ب مفاڤە دێ مژویل بیت ب ئاخڤتنەکا بێ مفا و خراب و ب گونەهـ ڤە.

(ابن القیم) دبێژیت: هندیکە خۆ مژویلکرنە ب زکرێ خودێڤە دویرکەڤتنە ژ ئاخڤتنێن باتل. ڤێجا هندی نەفسە ئەگەر تو بحەقییێڤە مژویل نەکەی دێ ب باتلیڤە مژویل بیت، هندی دلە ئەگەر تو ب حەزژێکربا خودێڤە گرێنەدەی، دێ ب حەزژێکرنا مەخلوقاتیڤە گرێدەی، هندی ئەزمانە ئەگەر تو ب زکریڤە گرێنەدەی، دێ ب ئاخڤتنا باتل ڤە مژویل بیت، و تە کیشك بۆ خۆ هەلبژارت پاشی خۆ ل پلە و پێکێن وێ ژی ببینە، چونکی هندیکە زکرە کەلها موسلمانییە ئەگەر تو خۆ ڕۆژانە ب ڤێ کەلهێڤە مژویل بکەی دێ جوان کەی و چاڤدێریا وێ کەی، دا دوژمن ب ساناهی نەهێت کو شەیتانە، چونکی شەیتان سەحدکەتە پەرژانێ تە کا د کیرێڕا یێ سست و لاوازە، دێ د وێرێڕا هێت.

٦١- لَكَانَ لَنَا حَظٌّ عَظِيمٌ وَرَغْبَةٌ * بِكَثْرَةِ ذِكْرِ اللَّهِ نِعْمَ المُوَحَّدُ

ئەڤە بەرسڤا شەرتییە ژبۆ بەیتا ژ بەری ڤێ دەمێ گۆتی: ئەگەر چ خێر د زکری ژیدا نەبیت بتنێ ئەوبیت مـــروڤ دێ حەزژێکرنـــا خـــودێ ب دەست خۆڤە ئینیت، ڤێجا ئەڤە بەسی مرۆڤییە کو مرۆڤ بەهـرەکا مەزن ژ ڤی زکری بکەت و وەربگریت، و ئەڤە مەزنترین پەرستنە خەلکی پشتگوهـڤە هاڤێتی، وەکی (ابن سعدی) دبێژیت: ئەڤە عیبادەتەکە تو دێ د بەری خەلکیڕا کەی، و تـو یێ ل مـاڵ پـاڵدای، ڤێجا تـو زکرێ خـــودێ بکەی ئەوێ کو بتنێ عیبادەت بۆ دهێتەکرن، و تـــو ب تـــاك ددانی و پەرستنا وی بتنێ دکەی و باشترین زکر و باشترین ئاخڤتن ژ دەڤێ مـرۆڤی دەربکەڤیت پەیڤا تەوحیدێ یە (لا الـه الا الـلـه) ئەڤە پیرۆزتـرین پەیڤە و کلیلا داخـلبوونـا ئیسلامێ یە و بـاوەری نەبـوون ب ڤێ پەیڤێ دەرکەفـــتـــنە ژ ئیـســـلامێ، و ئەڤە پەیڤەکـا گەلەك یـا ب سـانـاهییە خۆ لێڤ ژی نـالڤلڤن سەرەڕای هـندێ کو پەیڤێن وێ د کێمن، بەلێ بـهایێ وێ گەلەکە و مەزنییا وێ و پێدڤییا مرۆڤی ب ڤی زکری مەزنترە، ژ پێدڤییا مـرۆڤی بۆ خـوارنێ و ڤەخـوارنێ، چـونکی ئەگەر تـو مایە بێخوارن و ڤەخـوارن و تـو مـایە بـرسی دێ مری، بەلێ ب نەکرنا ڤی زکری دێ مروڤ خێرا هەردوو دونیایان ژ دەست دەت.

٦٢- وَلَكِنَّنَا مِنْ جَهْلِنَا قَلَّ ذِكْرُنَا * كَمَا قَلَّ مِنَّا لِلْإِلَهِ التَّعَبُّدُ

بەلێ ب کێم فـــامی و نەزانین و جەهـــلا مەیە ئەم کێم زکرێ خــــودێ دکەین، ئەگەر مە زانین هەبا و ئەم تێگەهشتباین ئەم دا بەردەوام زکرێ خـودێ کەین، ئەگەر دل پڕی ڕۆنـاهیبوو دێ مـفا و شینوار و بەرهەمێ زکری زانیت، ڤێجا ئەوێ ڤی بەرهەمی بـزانیت ما دێ چاوا پشـتگۆهڤە هـاڤێت، بەلێ ئەگەر مـرۆڤ نەزانیت دێ پشــتگوهـڤە هـاڤێت و پیتەی نـــادەتێ کا چـــاوا هەر ژبەر نەزانینا مە پەرســـتنا مە ژی یا کێمبووی و ئەم خەمساریێ دکەین د پەرستنێدا.

٦٣- وَسَلْ رَبَّكَ التَّوْفِيقَ وَالفَوْزَ دَائِمًا * فَمَا خَابَ عَبْدٌ لِلْمُهَيْمِنِ يَقْصِدُ

تــو داخـــوازی و پــرسیارێن ژ خــودێ بکە کو تەوفیقا تە بــدەت تە و تە سەربێخیت و سەرفەراز بکەت و بەردەوام مـــرۆڤ دوعـــایان ژ خـــودێ بکەت، و ئیلحاحێ بکەت و داخـــوازیێن مـــرۆڤی ئەو بـــن کو خـــودێ مـرۆڤی مـوەفەق و سەرفەراز بکەت، و خــودێ مـرۆڤی نەهێلیتە بهیڤیا نەفسا مـرۆڤیڤە، بەلکو خـودێ بخۆ هـاریکارییا تە بکەت بۆ بڕێڤەبـرنا بەرژەوەنـدیێن دینێ تە و دونیایا تە ژی، چـونکی ئەگەر تەوفیق نەهێت دژی وێ دبێژنێ شەرمزارکرن، ئـانکو: دێ مـرۆڤ مینتیە بهیڤیا نەفـسا خۆڤە و دێ مـرۆڤ شەرمـزاربیت ، ب ڕاسـتی بەنـدە پەشیمان نـابیت و خوسارەت نابیت ئەگەر داخوازیێ ژ خوداییێ خۆ بکەت و بەرێ خۆ

بـدەتە خـودایێ (المهیمن) خـودان دەسـتهەڵات و هەمی تشت دبن کونترۆلا ویڤەنە، چونکی خودایێ مەزن وی کەسی شەرمزار ناکەت یێ دوعـایان ژێ بکەت و دەسـت خـالی نـازڤرینیت، چـونکی ئەو بخۆ دبێژیت: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾﴾ سُورَةُ البَقَرَةِ و ئەگەر بەنییێن من پرسیارا من ژ تە کر -ئەی محەمەد- تو بێژە وان: هندی ئەزم ئەز یێ نێزیکی وانم، ئەز ل گازییا وی دهێم یێ گازی من بکەت، ڤێجا بلا ئەو گوهدارییا من بکەن د وی تشتیدا یێ ئەز فەرمانێ پێ ل وان دکەم، بلا باوەرییێ ب من بینن، بەلکی بەرێ وان بکەڤیتە باشییا دین دونیایا وان.

ئەڤ ئایەتە هندێ دگەهینیت کو خودێ یێ نێزیکی بەنییێن خۆیە، نێزیکییەکا بابەتی وی بیت.

ڤێجا دڤێت مـرۆڤ بۆ خۆ ڤێ ئیستغلال بکەت و بێژیت یا رەب تە یا گۆتی دوعـایێ ژ مـن بکەن و کۆمەکا دوعـایان بۆ خۆ بکەن و بێژە یا خـودێ دوعـایێن مـن جێبەجێ بکە ﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾﴾ سُورَةُ غَافِرٍ و خـودایێ هـەوە -گـەلی عـیبادەتکەران- گۆت: هـوین دوعـایان ژ من بتنێ بـکەن وعـیبادەتێ من بـکەن ئـەز دێ د بـەرسڤا هـەوە هێم، هندێ ئـەون یێن خۆ ژ بـاوەریهینانـا ب پـەرستنا من بتنێ مـەزنتر لێ دکەن، ئەو ب ڕەزیلی وشەرمزاریڤە دێ چنە جەهنەمێ.

ڤێجا دوعــــایان بـــچویك نەكە، تشـــتێ د هێتە هــــزرا تە بۆ خۆ بێژە و داخـوازییێن مەزن بكە چ تشـت ل دەڤ خـودێ یێ بـزحـمەت نینە، بـلا هیڤییێن تە د مەزن بن ب خودێ و دوعا ژی ب عیبادەت حسابە، وەكی د ئایەتا سەریدا ئاماژە پێ هاتیەدان .

٦٤- وَصَلِّ إلهِي مَعْ سَلَامٍ وَرَحْمَةٍ * عَلَى خَيْرِ مَنْ قَدْ كَانَ لِلْخَلْقِ يُرْشِدُ

٦٥- وَآلٍ وَأَصْحَـابٍ وَمَنْ كَانَ تَابِعًا * صَلاةً و تَسليمـاً يَدومُ و يَخلُدُ

ئەی خودایێ من تو سەلەواتان و سلاڤان و ڕەحمەتان بدەیە سەر وی پێغەمـــبەری ﷺ یێ كو بەرێ خەلكی دایە هیدایەتێ و ڕێكا ڕاســـت، ئیمانێ هیدایەتێ و سەیدێ دەستپێكێ هەتا دویماهیێ.

هەروەســـا بـــخێـــرتـــریـــن كەسێ بەرێ خەلكی دایە ڕێكــا حەقییێ و هەروەســا دگەل بـنەمـالا وی و دویڤچوویێن وی و هەڤالێن وی هەتـا ڕۆژا دویماهیێ، سەلات و سەلامەكا هــوســـا كو یا بەردەوام بیت هەتـا ڕۆژا دویماهیێ.

دوماهی

ل ڤێـرێ ژی ئەم دهێـنە دویـماهییـا ڤێ شروڤەکـرنێ وەکی مە گۆتی: ب ڕاستی گەلەکا گرنگە و ئەرکە ل سەر مرۆڤی بەردەوام دویڤچوونا ڤێ مەنظومێ و پەرتـووکێن هـوسا بکەت و ئەزکار و بـابەتێن ڤێ پەرتـووکێ بینیتە بیرا خۆ، و ئەڤە بـوو یا مە شیای ئەم بۆ هەوە بێژین، ژ خـودێ دخـــوازم ژ مە قەبـــوویـل بکەت، و بکەتە د تەڕازییـا خێـرێـن و مە و دەیبابێن مە ، وهەر کەسێ هـــاریکاری کری بۆ بەرهەم ئینانـــا ڤان دەرسان، خودێ خێرا هەمیان بنڤیسیت، و ئەجرێ وان مەزن بکەت.

و هەمی سوپاسی و حەمد بۆ خودێ بن ل دەستپێك و دوماهیێ.

شیڤان شێخەمیری

8.12.2024ز

والحمد لله رب العالمين

وصلى اللّٰه وسلم على نبينا محمد

وعلى آله وصحبه أجمعين